

TOPLUMSAL KURALLAR

İnsanoğlu yaradılışı gereği sosyal bir varlıktır. İnsanların toplum içinde yaşamaları, diğer bireylerle sosyal ilişkiler kurmaları onlara birtakım yetkiler sağlar, bazı sorumluluklar yükler, yükümlülükler ve ödevler getirir. Sosyal ilişkilerdeki bu ödevler ve yükümlülükler toplumsal bir güçle yönetilir. Kural (kaide); uyulması mecburi olan ve muayyen bir grup, muayyen bir topluluk tarafınca kabul edilen yaptırım zorunluluğu olan eylemlerin tamamıdır. Kurallar; uyumlu, adaletli ve huzurlu yaşamın temelidir. Sosyal kuralların önemini kavrayabilmek adına kurallara uyulmaması durumunda doğacak olumsuzlukları düşünmek, konunun anlaşılması açısından çok önemlidir.

KURALLAR OLMASAYDI

Toplumdaki kuralların amacı sosyal ilişkilerin düzen içinde sürdürülmesini sağlamaktır. İnsani ilişkiler içinde, yaşadığımız toplumda, okulda, ailede, iş yerinde ve hatta oyunda kargaşanın olmaması ve her şeyin yerli yerinde olması için birtakım kurallar olmalıdır. Toplumda herkes istediği gibi davranırsa karmaşa çıkar ve toplum hayatı çekilmez olur. Bu durum kişisel hak ve özgürlüklerin çatışmasına sebep olacağı gibi beraberinde bu hak ve özgürlüklere erişimde sıkıntılar oluşturur. Kurallar sosyal düzeni temin edebilmek adına koyulmaktadır.

SOSYAL DÜZEN KURALLARI

Sosyal varlık olan ve toplumsal yaşam sürdüren insanların yerine getirmek zorunda oldukları görevleri ve kullanacakları yetkileri belirten kurallara, sosyal düzen kuralları denilmektedir. Bunlar din, ahlak, zaman zaman moda, hukuk ve örf ve âdet kurallarıdır. İnsanların eylemlerini belirleyen kurallar yazılı ve yazısız olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlar; Yazısız kurallar; ahlak, din, gelenek, görenek, örf, âdet, görgü ve moda kurallarıdır. Yazısız kurallara aykırı davranışta bulunanlar toplumdaki diğer kişiler tarafından ayıplanır, kınanırlar. Yazılı kurallar; hukuk kurallarıdır, yani yasalardır. Yazılı kurallara aykırı davranışta bulunanlar cezalandırılırlar.

Din Kuralları Din sadece insanla inandığı arasındaki ilişkiyi düzenlemez, insanın insanla ve toplumla olan ilişkileri konusunda da kurallar içerir. Din kuralları hukukun kaynağı olmalarının yanı sıra, günümüzde hukukun karar verme mekanizmasını da etkilemektedir. Ancak hukuk, kendi amaçlarına ve laiklik ilkesine ters düşmediği takdirde dini uygulamalara izin vermektedir. Her toplumda din vardır ve her din yaşamla ilgili kurallara sahiptir. Din, insana sorumluluklarını bildirir ve bunları yerine getirme konusunda uyarılarda bulunur. İnsanı aklını ve özgür iradesini kullanarak iyiyi, güzeli ve doğruyu bulmaya; iyi insan olmaya ve onu yararlı işler yapmaya yönlendirir. Toplumun gelişmesine, sağlıklı bir toplumun olmasına katkı sağlar. Din, toplumda iyilik, güzellik, doğruluk, sevgi, saygı, kardeşlik gibi insanı yücelten değerlerin yerleşmesini sağlar. Ahlak kuralları bireylerin ve toplumun belirli davranışlarını toplumun kendi içerisinde iyi veya kötü olarak nitelemeleri esasına dayanan ahlak kuralları, din kuralları ile iç içedir. Ancak ahlak kurallarının yaptırımını içinde yaşanılan toplum belirler ve uygular, ilahi kudrete bırakmaz.

Ahlak bireysel ve toplumsal ahlak olarak ikiye ayrılır. Bireylerin insan davranışları hakkındaki değer yargıları bireysel ahlakı oluşturur. İnsanların birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen manevi nitelikteki kurallar ise toplumsal ahlak kurallarıdır. Görgü Kuralları Görgü (nezaket), bir toplumda var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik kurallarıdır. Görgü, hem kişinin yaşamı boyunca edindiği birikimleri hem de toplumsal ilişkilerde takınılması gereken kuralları belirlemektedir. Örf ve Âdet Kuralları Belirli davranış biçimlerinin toplumda yerleşmesi ve bu davranışların tekrarlanması zorunlu olduğu inancının yaygınlaşmasıyla örf ve âdet kuralları oluşur. Örf kavramı, bilmek ve tanımak anlamına gelmektedir. Âdet ise izleme ve uygulama sonucu alışkanlık hâline gelen davranışları ifade eder. Örfün anlamında iyilik bulunurken âdetler kötü alışkanlıklar şeklinde de görülebilir. Örf ve âdet kuralları, genel ve özel olmak üzere iki kategoride ele alınabilir. Bunlar toplumdaki herkesi ilgilendiren genel nitelikli kurallar ve toplumun belli bir kesimini ilgilendiren kurallardır.

Bir davranış biçiminin örf ve âdet kuralı olarak kabul edilebilmesi için taşınması gereken koşullar kesinlik, ahlaka uygunluk, süreklilik, eskilik, genel inanç, kanuna ve hukuk sisteminin genel esaslarına aykırı olmamak şeklinde sıralanmaktadır. Bu şartların tamamının bir arada bulunması gerekmemekle birlikte süreklilik, genel inanç ve hukuka aykırı olmama koşullarının varlığı mutlaka aranmalıdır. Moda Kuralları Toplumlar belirli dönemlerde farklı yaşam tarzı ve davranışlar geliştirebilir ve bu tarzlara uygun olarak hareket edebilirler. Yaşam tarzlarının dönemsel olarak toplum üzerinde

düzenleyici bir etki yaptığı izlenir. Bireyler bu tarza uygun olarak yaşamaya gayret ederler ve bu modayı oluşturur. Moda olabilme de yenilik, değişiklik gereksinimi, toplumsal beğeni, belli bir süre içerisinde etkinliğini devam etmesi önemlidir. Hukuk Kuralları Bireylerin toplumla, birbirleriyle ve devletle ilişkilerini, haklarını, ödevlerini düzenleyen ve uyulması kamu gücü ile sağlanan kurallara hukuk kuralları denir. Din, ahlak, örf ve âdet kurallarının yetersiz kalması, hukuk düzenini geliştirmiştir. Hukuk kurallarını diğerlerinden ayıran temel özellik, hukuka aykırı davranışların kamu gücü tarafından belirlenen yaptırımlarla karşılaşmasıdır. Ayrıca hukuk kuralları, diğer sosyal düzen kuralları gibi zaman içinde oluşmamakta, yetkili kamusal organlar tarafından yapılmaktadır. Toplumun düzeni, barışı, güvenliği, eşitliği ve özgürlüğü hukuk kurallarıyla sağlanır. Ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısı hukuk kurallarıyla düzenlenir. Toplumsal ilişkileri düzenlerken bireysel yararlarla, kamu yararı arasındaki dengenin korunması, bireylere azami özgürlük tanınması hukuk düzeninin gelişmişliğinin göstergesidir. Hukuk kuralları, Emredici hukuk kuralları, bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını emreden, Tamamlayıcı hukuk kuralları, ilgililerce aksi kararlaştırılmadıkça uygulanan, Yorumlayıcı hukuk kuralları, tarafların iradelerinin açıkça belirtilmediği hâllerde konuların açıklığa kavuşturulmasına yardımcı olan, Tanımlayıcı hukuk kuralları, hukuk alanında kullanılan kavram ve deyimleri açıklayan kurallar olarak sınıflandırılırlar. Hukuk sistemimizi oluşturan kuralların tepesinde Anayasa yer almaktadır. Daha sonra uluslararası antlaşmalar, yasalar, kanun hükmünde kararname, tüzükler, yönetmelikler ve diğer idari düzenleyici işlemler ile yargı kararları gelmektedir. Örf ve âdetler de yasaların öngördüğü çerçevede hukuk kuralı olarak uygulanmaktadır. Doküman Dokümanlar arşivlenmiş kayıt veya belgeler, kitap, makale, kanun ve yönetmelik olabilir. Araştırmalarda dokümanlar, probleme açıklık getirmek, araştırmanın çerçevesini belirlemek ve çözüme yönelik veri olarak kullanılmaktadır. Dokümanlardan yararlanırken araştırmanın amacına, alınan kaynağa ve kaynağın gerçeğe uygunluğu tespit edilmelidir. Dokümanın güçlü yönleri arasında çok fazla veri olması ekonomikliği ve güvenilirliği bulunmaktadır. Zayıf yönleri arasında ise geçmişe yönelik oluşu, ulaşım zorluğu ve organizasyonu bulunmaktadır. Görüşme En az iki kişinin soru-cevap aracılığıyla sözlü iletişim kurarak veri elde etmesi, görüşme olarak tanımlanır. Araştırma amacı doğrultusunda merak edilen soruların cevapları kişilerden alınmaktadır. Böylece bir konu hakkında derinlemesine bilgi elde edilmektedir. Veri kaybının olmaması için görüşmelerin doğru bir şekilde kayıt altına alınmasına ve cevaplayıcılar soruları cevaplarırken onları yönlendirecek görüşler veya bilgiler sunulmamasına dikkat edilmelidir. Görüşmelerin çok fazla türü bulunmaktadır. En çok kullanılan görüşme türleri görüşülen kişi sayısına ve kuralların yapısına göre olanlardır. Görüşülen kişi sayısına göre görüşmeler bireysel ve grupta olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kuralların yapısına göre görüşmeler ise yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme olmak üzere üçe ayrılırlar. Görüşmenin güçlü yönleri arasında kişilerin direk açıklamalarını içermesi, kişisel iletişim odaklı olması ve iş birliği yapılmasına imkân tanınması yer almaktadır. Zayıf yönleri arasında ise görüşmecinin az deneyime sahip olması ve cevaplayıcıyı etkileme bulunmaktadır. Başarı Testleri Başarı testleri ile bireylerin belirli bir alandaki öğrenme düzeyleri, performansları tespit edilmektedir. Envanter Bireylerin ilgisini veya kişilik özelliklerini tespit etmek için kullanılan araçlardır. En çok kullanılanları ilgi ve kişilik envanterleridir. Tutum Ölçekleri Tutumlar doğrudan ölçülemediğinden dolayı yollardan ölçülmektedir. Bunun için tutum ölçekleri kullanılmaktadır. Bireylerin herhangi bir konuda davranış ve düşüncelerini etkileyen tutumlarını tespit etmek için kullanılan araçlardır.

HUKUK KAVRAMI

Toplumsal yapı içerisinde bireylerin uymak zorunda olduğu, toplum tarafından kabul edilmiş kurallar olduğu gibi devlet tarafından toplumun düzen, huzur ve bekasını sağlayacak şekilde teşkil ettirilmiş, bireysel huzurun çerçevesi çizen aynı zamanda toplumun huzurunu hedefleyen kuralla bütününe hukuk kuralları adı verilir. Burada önemli olan hakların korunmasıdır. Hukuk, haklar anlamına gelmektedir. Hukuk kuralları genelde yazılıdır ve maddi yaptırım gücüne sahiptir. Burada toplumun otokontrolü yoktur. Devlet devreye girmiştir. Bu kurallar herkes için geçerli, bağlayıcı ve devamlıdır.

HUKUKUN KAYNAKLARI

Kaynak kelimesi, bir şeyin çıktığı yer ya da menşe anlamında kullanılırken Hukukun Kaynakları ifadesinin farklı anlamları vardır. Hukuk kurallarının kaynaklarının tespitinde; Hukuku doğuran kaynaklar: Nasıl ve ne suretle meydana geldiklerini, kim tarafından yapıldığını gösteren kaynaklar, Şekli kaynaklar: Hukuk kurallarının hangi şekillerde ortaya çıktığını gösteren kaynaklar, Sosyolojik kaynaklar: Bir toplumda belli bir hukuk kuralının ortaya çıkmasına yol açan ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerdir. Hakların korunmasında hukuk kuralları 3 ana kaynaktan beslenir. Bunlar yazılı kurallar (mevzuat), yazısız kurallar (örf, âdet) ve yardımcı kaynaklardır.

Yazılı Kaynaklar

Yazılı kaynaklar, yürürlükte bulunan hukuk kurallarının bütününe ifade eder. Bunlar sürekli, genel ve soyut hükümlerdir. Bu kurallara mevzuat (mevzu hukuku) da denilmektedir. Yazılı kaynakların uygulamasında soyuttan somuta bir gidiş vardır. Normlar Hiyerarşisi, kurallar arası alt-üst ilişkisini teşkil eder. Normlar hiyerarşisine göre alt norm üste uygun olmak zorundadır. Yazılı kuralların en güçlüsü anayasadır. Anayasalar kurallarının değiştirilme yönü ile sert anayasa ve yumuşak anayasa olmak üzere iki grupta sınıflandırılabilir.

Kanun veya yasa, bir anayasal hukuk rejiminde, yetkili organlarca meydana getirilen hukuk kurallarıdır. Yasalar anayasanın öngördüğü şekilde düzenlenir. Hazırlanma için belli bir prosedüre ve zamana ihtiyaç duyar. Kanun koyucuya yasama organı denir. Antlaşma, milletler arası hukukun bu alanda yetki verdiği kişiler arasında yapılan ve milletler arası hukuka uygun bir şekilde hak ve yükümlülükler doğurmak, daha önce kurulmuş bir hukuk ilişkisini değiştirmek ya da ortadan kaldırmak amacıyla yönelik hukuki işlem olarak tanımlanmaktadır. Ülkelerin diğer ülkelerle ilişkilerinde düzeni sağlayan bir takım antlaşmalar vardır. Bunlar iki ülke arasında yapılabileceği gibi birden çok ülkeyi de kapsayabilir. Ülkemizde Anayasa'da 2017 yılında yapılan düzenleme ile Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçilmiştir.

Parlementer sistemde Bakanlar Kurulu'na çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnemelerin yerini yeni hükümet sisteminde Cumhurbaşkanlığı Kararnemeleri almıştır. İhtiyaç duyulması durumunda yürütmeye ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkartılması da mümkündür. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması hâlinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hâle gelir. Kararnemeler ve yönetmelikleri, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer. Kanunlar soyut olup genel çerçeveyi oluşturular. Uygulama için ise somut verilerin olması gerekir. Tüzükler kanunlarda yer alamayan teknik ihtiyaçları karşılamak ve teferruata ait hususları düzenlemek üzere; kanunların uygulayıcısı olan idare tarafından ortaya konan tasarruflardır. Tüzük eski dilde nizamname olarak adlandırılır.

Tüzük ve yönetmelikler uygulamaya yönelik olarak hazırlanırlar. İdareler, kanun ve tüzüklere göre vazifelerini yapabilmek için, kendi yetki sahalarında, gerekli düzenlemeleri yönetmelikler çıkarmak suretiyle yapabilir. Yönetmelik eski dilde talimatname olarak isimlendirilmiştir. Uygulama bütünlüğü sağlamak için idareler tarafından genelgeler hazırlanarak konular hakkında açıklayıcı bilgi verilir. Genelgeler, kamu hizmetinin yerine getirilmesine ilişkin olarak üst makamların hiyerarşi düzen içerisindeki erklerine dayanan, astı olan personellere gönderdikleri yazılı emirler bütünüdür.

Yazısız Kaynaklar

Belirli davranış biçimlerinin toplumda yerleşmesi ve bu davranışların tekrarlanmasının zorunlu olduğu inancının yaygınlaşmasıyla örf ve âdet kuralları oluşur. Bunlar hukukun yazısız kaynaklarıdır. Örf, kanun niteliği olmadığı hâlde bir toplumun bireyleri arasında ortak, toplum tarafından alışkanlık olarak uygulanan, bulunulan yer ve durumun istek ve taleplerine göre gelişen ve değişen, akla uygun ve dinî

olarak uygun kabul edilen davranış kurallarıdır. Âdet, toplumda eskiden beri uygulanmış, yazısız, geleneklerle kuşaktan kuşağa taşınan toplum arasında uygulanagelen iyi ve kötü değer hükümlerine göre yapılması ve yapılmaması gereken hareketleri belirten kurallardır. Bir davranış biçiminin örf ve âdet kuralı olarak kabul edilebilmesi için taşınması gereken koşullar kesinlik, ahlaka uygunluk, süreklilik, eskilik, genel inanç, kanuna ve hukuk sisteminin genel esaslarına aykırı olmamak şeklinde sıralanmaktadır. Bu şartların tamamının bir arada bulunması gerekmemekle birlikte, süreklilik, genel inanç ve hukuka aykırı olmama koşullarının varlığı mutlaka aranmalıdır.

Yardımcı Kaynaklar

Bir hukuk dalını sistematik olarak inceleyen veya hukuki olarak tartışmalı olan bir konuyu derinlemesine araştıran hukuk bilginlerinin düşünce ve kanaatleridir. Hukuk ile uğraşan bilim adamlarının çeşitli vesilelerle tartışmalı konularda açıklamış oldukları görüşler doktrini oluşturur. Hukukun yardımcı kaynaklarından birisi bilimsel görüşler (doktrin) diğeri de içtihatlardır. Bunlar hüküm vermede zorunlu olmayan yardımcı kurallardır. Yardımcı kaynaklar bağlayıcı değildir. Yani hâkim, bilimsel ve yargısal içtihatları uyup uymamak hususunda bağımsızdır. Hâkim karar verirken benzer olay hakkında verilmiş üst mahkeme kararlarını dikkate alır. Bu kararlar içtihat olarak adlandırılırken bunun kullanılmasına da içtihat hukuku adı verilir. Benzer olaylara benzer kararların verilmesi yargı birliği ilkesinin bir gereği olduğu gibi aynı suça aynı ceza verilmesi, anayasada yer alan eşitlik ilkesinin bir gereğidir. Bu durumda benzer hususlarda verilen farklı kararları ve uyuşmazlıkları önlemek adına Yargıtay Genel Kurulunun İçtihatları Birleştirme Kararları vardır. Hüküm vericiler (hâkimler) ancak Yargıtay Genel Kurulunca içtihatı birleştirme kararı oluşturdukları konular hakkında bu hükümlere uymak zorundadır.

ANAYASAL İLKELER VE HAKLAR

İlke: Temel düşünce, temel inanç, umde, prensip. Temel Bilgi. Öge, unsur şeklinde ifade edilir. Hak: Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç. Verilmiş emekten doğan manevi yetki olarak tanımlanır. Anayasal haklar, anayasal ilkeler ile birlikte anayasanın ilk kısmında karşımıza çıkar. Anayasal İlkeler Türkiye Cumhuriyeti Anayasası "Cumhuriyetinin nitelikleri" başlığı altında "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir." şeklindeki açıklamayla Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Temel İlkelerini saymıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Temel İlkeleri: Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet İlkesi Atatürk Milliyetçiliği; ırk, din, dil ayırımı yapılmaksızın, Türk vatan ve milletinin bölünmez bir bütün olduğu Türk Devleti'ne vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkesin Türk sayılacağı inancına dayanarak her türlü ayrımcılığı ve sınıf farkını ortadan kaldırır. Demokratik Devlet İlkesi Bu ilke doğrultusunda devleti yönetecek organlar, millet tarafından doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak seçilerek iş başına gelecekler ve çeşitli siyasal partiler çeşitli siyasi görüş ve eğilimleri temsil etme yetkisine sahip olacaklardır. Hukuk Devleti İlkesi Vatandaşların temel hak ve ödevlerinin güvenceye bağlandığı, kanunların anayasaya uygun olduğu ve bunun denetlenebildiği, herkesin tabi olduğu kuralların aynı olması gereken yönetimin hukuka uygun davrandığı devlettir.

Laik Devlet İlkesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel ilkelerinden biri olan laiklik:

- Din ve mezhep ayırımı yapmayan,
- Resmî bir dini bulunmayan,
- Din kuralları ile yönetilmeyen,
- Din hizmetlerini de bir kamu hizmeti olarak kabul eden,
- Devlet ve hukuk kurallarını din kurallarından arındıran bir devlet düzeni olarak tanımlanır.

Devletin görevi, inançların serbestçe yaşanmasını sağlamaktır. Sosyal Devlet İlkesi Bireylerin sosyal durumlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir hayat düzeyi sağlamayı, sosyal adalet ve sosyal güvenliği gerçekleştirmeyi ödev sayan devlet, sosyal devlettir. İnsan Haklarına Saygılı Devlet İlkesi İnsan hakları, bütün insanlara tanınması gereken ideal hak ve hürriyetleri içine alan ve doktrinde temel haklar olarak belirtilen bir kavramdır Eşitlik İlkesi Herkes; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz. Güçler Ayrılığı İlkesi Yasama, yürütme ve yargı organlarının birbirinden ayrılmasına güçler ayrılığı denir. Anayasal Haklar (Temel Hak ve Hürriyetler) Kişilerin hakkını savunmayı devlet üstlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası temel hak ve hürriyetleri üçe ayırarak; kişinin hakları ve ödevleri (koruyucu, olumsuz (negatif) statü hakları), sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler (isteme, olumlu (pozitif) statü hakları), siyasi haklar ve ödevler (katılma, aktif statü hakları) şeklinde düzenler.

Kişinin hakları (koruyucu, olumsuz statü hakları) Kişileri topluma ve devlete karşı koruyan hak ve özgürlüklere "koruyucu haklar" veya "olumsuz statü hakları" denilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17. ve 40. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Sosyal ve ekonomik haklar (isteme, olumlu statü hakları) Kişilerin toplumdan ve devletten isteyebilecekleri haklara, "isteme hakları veya olumlu statü hakları" denilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 41. ve 65.maddeleri arasında düzenlenmiştir. Siyasi haklar (katılma, aktif statü hakları) Kişinin devlet yönetimine katılmasını sağlayan haklara, "katılma hakları" ya da "aktif statü hakları" denilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 66. ve 74. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu haklar ve hürriyetler, kişilerin devlet yönetimine katılma ve siyasal faaliyette bulunma hakları olup ancak Türk vatandaşları tarafından kullanılabilir. O nedenle bunlar vatandaşlık hakları olarak da adlandırılabilir.

ANAYASAL ÖDEVLER, TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN SINIRLANDIRILMASI VE KORUNMASI

Temel hak ve hürriyetlerin kişinin başkalarına karşı olan sorumluluklarını ve ödevlerini ortadan kaldırmadığı eskiden beri kabul edilmekte olup hürriyet; başkalarına zararlı olmayan davranışlarda bulunabilmek şeklinde tanımlanmaktadır. Anayasal ödevler Anayasal ödevler; vergi vermek, ilköğrenim görmek, kanunlara ve kurallara saygılı olmak, seçimlere katılmak ve vatan hizmeti yapmaktır. Vergi vermek Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle

yükümlüdür. Vergi; yalnızca vatandaşlardan değil, ülkede ticari faaliyette bulunan herkesten alınır. İlköğrenim görme İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Kanunlara uyma ve kurallara saygılı olma Anayasa ve kanunlar vatandaşı, anayasanın ve kanunların belirttiği görevleri yerine getirmekle yükümlü kılar. İçinde yaşadığımız toplumda düzenli bir hayat yaşamanın temelinde toplumun kurallarına ve devletin koyduğu kanunlara uymak zorunluluğu vardır.

Vatan Hizmeti Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin silahlı kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.

Seçimlere katılma Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Savaş, seferberlik, olağanüstü hâl gibi durumlarda temel hak ve özgürlükler sınırlandırılabilir. Sınırlandırma kısıtları;

- Sınırlandırma mutlaka kanunla yapılmalı,
- Sınırlandırma mutlaka ilgili maddede geçen özel sebeplerle yapılmalı,
- Hak ve hürriyetler anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak sınırlandırılmalı,
- Özlerine dokunulmaksızın sınırlandırılmalı,
- Anayasa da belirtilen demokratik toplum düzeninin gereklerine (İlk kez 1982 Anayasasında benimsenmiştir.) uygun olmalı,
- Ölçülülük ilkesine (İlk kez 2001 yılında Anayasaya girmiştir.) uygun olmalı,
- Laik cumhuriyetin gereklerine (İlk kez 2001 yılında Anayasaya girmiştir.) uygun olmalıdır.

Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılması Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerin hiçbirisi; devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetleri biçiminde kullanılamaz. Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması Temel hak ve hürriyetlerin korunması iç hukukumuz ve uluslararası hukuka göre anayasal koruma altındadır.

KAMU HUKUKU VE ÖZEL HUKUK AYRIMI

Hukuk kuralları, nitelikleri ve konuları göz önünde tutularak çeşitli dallara ayrılmıştır. Bunlardan en önemlilerinden olan kamu hukuku ve özel hukuk ayrımının hangi kıstasa dayanacağıdır. Bu konu tartışmalara yol açmışsa da ana hatlarıyla kamu gücüne ve otoritesine sahip olan kuruluşların bu otoriteye tabi bireylerle veya birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen kuralların kamu hukukuna, kişilerin eşit şart ve yetkilere tabi kimseler olarak kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen kuralların ise özel hukuka girdiği söylenebilir. Hukuki bir çatışmanın özel mi, kamusal mı olduğunun belirlenmesi için çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Bunlar: Çıkar, alt-üst ilişkisi, mahiyet teorisi, egemenlik veya sùjeler teorileridir.

- Çıkar (menfaat) teorisi'ne göre hukuki bir uyumsuzluk kamunun çıkarlarını ilgilendiriyorsa kamu hukukuna aittir.
- İlişkilerin tarafları (alt-üst ilişkisi) teorisi'ne göre hukuksal bir çatışma, biri diğerinden sahip olduğu devlet erki nedeniyle daha üstte bulunan iki hukuki nesne arasında ise kamu hukukuna dâhildir.
- Kuralların mahiyeti teorisi'ne göre uygulama talebe bağlı olarak gerçekleşiyorsa özel hukukun, eğer uygulama resen yapıyorsa kamu hukukunun konusudur.
- Egemenlik veya sùjeler (konu, özne) teorisi'ne göre hukuki uyumsuzluğun konusu olan kanunlar, tüm yurttaşlara değil, sadece devlet erkine sahip olan bir hukuki nesneye hak ve ödevler yükliyorsa uyumsuzluk kamu hukukuna girer.

KAMU HUKUKU

Kamu hukuku özellik olarak üstünlük bakımından, emir hüküm bakımından, kamu yararı - özel çıkar bakımından, tek yanlılık bakımından, icra edilme bakımından, hukuka uygunluk karinesi bakımından, resen uygulama bakımından gelişmişlik bakımından özel hukuktan ayrılır. Kamu Hukukunun Dalları Devletler genel hukuku, anayasa hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, yargılama hukuku, icra-iflas hukuku, vergi hukukunu kapsar. Devletler Genel Hukuku Devletlerarası ilişkileri düzenler. Egemen devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini veya devletler ile uluslararası kuruluşların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen hukuk dalıdır. Anayasa Hukuku Devletin şeklini, yapısını, işleyişini, organların görev ve yetkilerini, temel hak ve ödevleri düzenleyen hukuk kurallarıdır. Devletin hukuki fonksiyonlarının yasama, yürütme ve yargı olarak üçe ayrıldığı gerek kamu hukuku doktrininde gerekse pozitif anayasa hukukunda hemen hemen tartışmasız olarak kabul edilir. İdare Hukuku Kişilerin devletle olan ilişkilerini düzenleyen, kamu hizmetlerine bakan hukuk kurallarıdır. İdare hukuku, geniş anlamda; idarenin kuruluş ve işleyişine uygulanan hukuk kurallarının bütünüdür. Bu kurallar kamu hukuku kuralları da özel hukuk kuralları da olabilir. İdare hukuku, dar anlamda idarenin kuruluş ve işleyişine uygulanan kamu hukuku kurallarının bütünüdür. Ceza Hukuku Suç ve ceza teşkil eden olaylara bakan hukuk kurallarıdır.

Ceza hukuku, özel hukuk ve kamu hukuku ayrımı içerisinde kamu hukuku alt başlığında yer almakta olup toplum düzenini sağlamaya yönelik kurallar bütünüdür. Ceza hukukunda yaptırım fizikidir. Ceza Kanunu açısından temel yaptırım (müeyyide) hürriyeti kısıtlayıcı ceza biçimindedir. Usul (Yargılama) Hukuku Adalet dağıtılırken takip edilecek yolu belirler. Bu yönüyle medeni usul hukuku, ceza usul ve icra-iflas usul hukuku dalları vardır. Ayrıca hukuk ve ceza davalarının görülmesinde uyulacak sistemi ve yöntemleri belirleyen hukuk kurallarından oluşmaktadır. Vergi Hukuku Vergi ilişkilerini düzenler. Yani, devlet ile kişiler arasındaki mali ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarından oluşmaktadır. Vergi hukukunun temel ilkelerinden biri vergide genellik ve adalet ilkesidir. Vergi hukukunda kanunilik esası geçerlidir.

ÖZEL HUKUK

Özel Hukuk: Bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen özel hukukta, devlet düzenleyici ve uygulayıcı olarak yaptırım aşamasında bu hukuka müdahale eder. Devlet, tüzel kişi olarak bireylerle ilişkisinde, birey gibi özel hukuka tabi olur. Devlete ait ticari işletmelerin bireylerle olan iş ilişkileri de özel hukuka girebilir. Özel hukuk alanında temel ilke olan serbestlik ilkesine göre "kanunla yasaklanmamış her şey meşrudur". Özel hukukta, bir kimseye, hukuk düzeninin sağladığı yetkilere hak denir. Hakkın kullanılması veya kullanılmaması kişiye bırakılmıştır. Kişi hakkını doğrudan veya tasarruf ile kullanır. Ehliyeti olmayanlar haklarını temsilci, velayetçi ile kullanırlar. Bir hak, medeni kanuna göre dürüstlikle bağdaşır olmalıdır. Aksi hâlde, bir hakkın kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.

Haklar; mutlak ve nisbi, ayni ve kişisel haklar, malvarlığı hakları, kişivarlığı hakları, inşai haklar başlıklarına ayrılır. Sahipsiz hak olmaz, her hakkın bir sahibi vardır. Hak sahibi, gerçek veya tüzeldir. Hak ehliyeti yönünden herkes eşittir. İnsanlar hak ehliyetini doğumla kazanır ve buna kişi denir. Kişilik, hukukun temel kavramıdır. Haklar, aslen veya devren kazanılır. Bazı haklar devredilemez. Hakkın yitirilmesi kişiliğin sona ermesi veya feragat ile olur. Bireylerin tam bir eşitlik içerisinde, tamamen kendi iradelerine dayanarak aralarında yaptıkları anlaşmaların dayandığı hukuksal temel, özel hukukta "Sözleşme Serbestliği" olarak adlandırılır. Şirketlerin aralarındaki anlaşmaları, uluslararası örgütlerin kendi aralarında anlaşmaları özel hukuka örnek olarak gösterilebilir.

Özel hukukun Dalları Özel hukuk; medeni hukuk, ticaret hukukunu ve devletlerarası özel hukuku kapsar. Medeni hukuk Toplumda insanın bütün eylem ve davranışlarını ifade eder. Kişiler hukuku, aile hukuku, miras hukuku, eşya hukuku ve borçlar hukuku bölümlerinden oluşur. Ticaret hukuku Şahıslar arasındaki ticari ilişkileri düzenler. Ticari işletme hukuku, şirketler hukuku, kıymetli evrak hukuku, sigorta hukuku ve deniz ticareti hukuku alt bölümlerinden oluşur. Devletler Özel Hukuku Çeşitli devletlere bağlı bulunan şahısların ilişkilerini düzenler. Vatandaşlık (tabiiyet) hukuku, yabancılar hukuku ve kanunlar ihtilafı alt bölümlerinden müteşekkildir.

AFET VE ACİL DURUM HUKUKİ İLE İLGİLİ TEMEL DÜZENLEMELER

Afet ve acil durumlarla ilgili mücadelenin temelinde afet yönetiminin bütün aşamaları olan afet öncesi hazırlık, afet sırasında hızlı ve etkin müdahale ve afet sonrasında meydana gelen her türlü tahribatı mümkün olabilecek en kısa sürede onarmak işlerini kapsayan iyileştirme çalışmaları bulunmaktadır. Türkiye’de Afet ve Acil Durum Yönetiminde Bugüne Kadar Yapılan Yasal Düzenlemeler Türkiye’de 1923 - 1940 yılları arasında afetlere müdahale ve iyileştirme çalışmaları Türkiye Kızılay Derneği eliyle yürütülmüştür. Özellikle 1935 - 1943 yılları arasında ülkemizde meydana gelen su baskınları ve seller nedeniyle büyük ölçüde can ve mal kaybının yaşanması nedeniyle 1943 yılında, 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla ilgili faaliyetleri yürütmek için Nafia Bakanlığına bağlı Su İşleri Reisliği (Bugünkü DSİ) adı altında bir birim kurulmuştur. Bu yasa cumhuriyetin kurulmasından beri doğal afetlerin zararlarının azaltılmasına yönelik ilk yasadır.

1939 Erzincan depreminden 1943 Tosya Lâdik depremlerine kadar 44.000 insanın ölmesi, 100.000 kişinin yaralanmasından sonra depremin zararlarının azaltılmasına yönelik 4623 sayılı Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun çıkarılmıştır. 1958 yılında kurulan İmar ve İskân Bakanlığı afet hizmetleri, su işleri planlaması ve imar planlaması görevlerini yürütürken, İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Sivil Savunma Genel Müdürlüğü arama kurtarma ve sivil savunma işlerini yürütmüştür. 1959 yılında çıkarılan 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ile afete hazırlık, planlama ve zarar azaltma ve afet sonrası işlemleri yürütmeye başlamıştır. 1992 Erzincan depreminde meydana gelen üretim kaybı, alt yapı hasarları gibi kayıplar nedeniyle 1995 yılında 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. 17 Ağustos Marmara depremi sonrası ortaya çıkan sorunlar için birçok kanun hükmünde kararnameler çıkarılmak zorunda kalınmıştır. Afet ve acil durumlarda hazırlık, zarar azaltma, müdahale, koordinasyon ve iyileştirme ile ilgili farklı kurumların çalışması (Afet İşleri Genel Müdürlüğü, zarar azaltma ve iyileştirme; Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, hazırlık ve müdahale; Türkiye Afet Yönetimi Genel Müdürlüğü, koordinasyon) verimsiz görülmüştür. Bu kurumlar birleştirilerek 5902 Sayılı Yasa ile AFAD Teşkilatı kurulmuştur.

Ülkemizde Cumhurbaşkanlığı sisteminin yürürlüğe girmesi ile birlikte Başbakanlık lağvedilmiş ve 2018 yılında AFAD, İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Afet Ve Acil Durum Yönetiminin Genel Özellikleri Modern afet ve acil durum yönetimi kavramında kayıp ve zararların azaltılması, planlama, tahmin ve erken uyarı, afetleri anlamak gibi afet öncesi hazırlıkların tümü risk yönetimi; etki analizi, müdahale, iyileştirme, yeniden yapılanma ve kalkınma gibi afet sonrası çalışmalar ise kriz yönetimi olarak kabul edilmektedir. Etkin bir afet yönetimi bütün bu çalışmaların hepsini kapsar. Bir ülkenin afet yönetiminde başarısı ve o ülkenin gelişmişliği, kriz yönetiminin azalıp risk yönetiminin artmasıyla ölçülür. Yani acil durum ve afetler, meydana gelmeden önce doğru tahmin edilir, etüt edilir ve önceden önlemler alınır, meydana gelecek acil durum ve afetin zararları da o kadar azaltılmış olur.

5902 SAYILI AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞININ TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN (15.07.2018 TARİH 30479 SAYILI 4 NO’LU CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ İLE REVİZE EDİLMİŞ ŞEKLİ)

5902 sayılı Kanun’un amacı, afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetleri yürütmek üzere (önceden Başbakanlığa bağlıyken 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığına bağlandı) İçişleri Bakanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığının kurulması, teşkilatı ile görev yetkilerini düzenlemektir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’nın Teşkilat Yapısı ve Görevleri AFAD Başkanlığı teşkilat yapılanmasında 3 Başkan Yardımcılığı, 12 Daire Başkanlığı, İç Denetim Birim Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Hukuk Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğü bulunmaktadır. Ayrıca AFAD Başkanının başkanlığında Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu oluşturmuştur. AFAD Başkanlığı teşkilatı; Ankara Merkezde Başkanlık teşkilatı ve taşra teşkilatları olarak 81 İlde il afet ve acil durum müdürlükleri ve 11 ilde il müdürlüklerine bağlı arama ve kurtarma birlik müdürlükleridir.

AFAD Başkanının Görevleri Başkanlık hizmetlerini mevzuat hükümlerine göre başkanlığın amaç ve politikaları doğrultusunda yürütür. Afet ve acil durum hâllerinde müdahaleyi koordine eder, üst

makamları bilgilendirir. Basın ve halkla ilişkiler faaliyetlerini planlar ve yürütür. Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanlığının Görevleri Ülkenin müdahale, risk yönetimi ve zarar azaltma planlarını yaptırır. Muhtelif afet bölgelerini tespit edip tedbirlerin alınması önerilerinde bulunur. Müdahale Dairesi Başkanlığının Görevleri Afet ve acil durumlarda hayat kurtarmaya yönelik müdahale çalışmalarını yürütür. Başkanlık Afet Yönetim Merkezini (BAADYM) yönetir. Kamu kurumlarında da afet yönetim merkezlerinin açılmasını sağlar. İtfaiye arama kurtarma standartlarını belirler. Koruyucu ve kurtarıcı faaliyetleri planlar. İyileştirme Dairesi Başkanlığının Görevleri Afet ve acil durum sonrası hayatı normale döndürücü tedbirleri alır. Afet bölgelerinde geçici iskân, tedavi, iaşe ve ibate işlerini yürütür.

Afete uğramış yerlerin imar, plan, proje işlemlerini yönetir ve koordine eder. Sivil Savunma Daire Başkanlığının Görevleri Kamu kurum kuruluşları ve özel kuruluşların sivil savunma hizmetlerini planlar, uygular ve denetler. Seferberlik ve savaş hâlinde ihtiyaç duyulan sivil kaynakları tespit eder. Halkın sivil savunmaya katkı vermesi için çalışma yürütür. KBRN maddelerinin tehlikelerine karşı önlem alır. Deprem Dairesi Başkanlığının Görevleri Depreme hazırlık, müdahale ve risk yönetim faaliyetlerini yürütür. Halkı depremlere karşı bilinçlendirir, depremlerle ilgili politikalar belirler. Deprem gözlemi yapar ve diğer gözlem yapan kurum ve kuruluşların verilerinin başkanlığa eş zamanlı aktarılmasını sağlar. Meydana gelen depremin büyüklük, şiddet, odak derinliği gibi verileri kamuoyuna resmî olarak paylaşır. Personel ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığının Görevleri AFAD'ın insan kaynakları politikasını belirler. Başkanlık personelinin özlük işlemlerini yürütür. AFAD'ın idari ve mali hizmetlerini yürütür. Afet ve acil durumla ilgili kaynakları yürütür. Eğitim Dairesi Başkanlığının Görevleri Kamuoyuna yönelik eğitici faaliyetler düzenler, topluma ve kamu kurum kuruluşlarına afetlerle ilgili eğitimler verir.

Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi Müdürlüğünün iş ve işlemlerini yürütür. Tatbikatlar yaptırır. Kurum personelinin bilgi düzeyinin artırılmasına yönelik hizmet içi eğitim verir. Yayınlar yaptırır. Bilgi Sistemleri ve Haberleşme Dairesi Başkanlığının Görevleri Afet ve acil durum yönetim merkezlerinin ortak haberleşme ve bilgi sistemlerinin standardını belirler ve denetler. Afet ve acil durumlara ilişkin her türlü bilgi, haberleşme, tahmin ve erken uyarı sistemlerini kurar, kurdurur, bakım ve onarımını yapar veya yaptırır. E-devlet uygulamalarını yürütür. Afet ve acil durumlara yönelik coğrafik bilgi sistemlerini ve veri tabanlarını kurar. Başkanlığın bilişim teknolojilerinden sorumludur. Dış İlişkiler ve Uluslararası İnsani Yardım Dairesi Başkanlığının Görevleri Uluslararası kuruluşlarla AFAD arasında ilişkileri düzenler. Avrupa Birliği ile ilişkilerde AFAD'ın uyum çalışmalarını yürütür, teknik ve ekonomik işbirliği işlerini koordine eder. Uluslararası konferans ve çalıştaylarda başkanlığın temsil edilmesini koordine eder. Uluslararası insani faaliyetlerde koordinasyon sağlar. Gönüllü ve Bağışçı İlişkileri Dairesi Başkanlığının Görevleri Yurt içi ve yurt dışı her türlü ürün, hizmet, menkul, gayrimenkul, irat ve vasiyet bağışları ile ayni ve nakdî yardımları kabul eder. Gönüllülük ile ilgili tüm konularda kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile işbirliği ve koordinasyonu sağlar.

Denetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığının Görevleri AFAD denetimindeki hizmetlerin kontrol ve denetimini yapar. Performans değerlendirmesi yapar. İhtiyaç hâlinde inceleme ve soruşturma yapar. Hukuk Müşavirliğinin Görevleri Başkanlığın taraf olduğu uyuşmazlıkların ve davaların takibi, mahkeme kararlarının uygulanmasına yardımcı olur. Başkanlıkça belirlenen esas ve usuller doğrultusunda hazırlanan yönetmelik, genelge ve yönergelerin hukuka uygunluğunun sağlar ve denetler. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerinin Teşkilat Yapısı ve Görevleri AFAD'ın taşradaki temsilcisidir. Afet ve acil durumlarla ilgili taşradaki işleri yürütürler. Valiye bağlı olarak çalışırlar ve başkanlığa karşı sorumludur. Türkiye'de 11 ilde il müdürlükleri bünyesinde afet ve acil durum arama kurtarma birlik müdürlükleri bulunmaktadır.

AFET VE ACİL DURUM YÖNETİM MERKEZLERİ (AADYM) YÖNETMELİĞİ

19.02.2011 tarih ve 27851 sayılı Resmî Gazete'de yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği ile afet ve acil durum yönetim merkezlerinin kuruluşu, görev ve sorumlulukları ile birbirleri arasındaki koordinasyon ve iş birliğine ilişkin esaslar belirlenmiştir. Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezlerinin Çalışma Şekli Başkanlık AADYM, Müdahale Dairesi Başkanlığı altında, 81 ilde İAADYM'ler vali başkanlığında doğal afetler ve deprem nedeniyle ortaya çıkan ve hayatı kesintiye uğratan olayların normale dönüncüye kadar koordinasyonunu yürütür. Bir olay olması hâlinde afet yönetim merkezlerine 112 Acil Çağrı Merkezi veya vatandaş tarafından ihbar yapılır. Ayrıca 7 gün 24 saat boyunca deprem verileri, haber ajansları, meteorolojik veriler takip edilir. İhbarı alan enformasyon memuru olayın türü, yeri, saati, kaç kişinin nasıl etkilendiği, riskin devam edip etmediği, etkilenenlerin kimlik bilgileri gibi bilgileri alarak üst makamları bilgilendirir. Olay türüne göre ilgili hizmet gruplarını afet yönetim merkezine çağırır. Olay müdahale aşamalarında raporlamalar yapılarak üst makamlar her gelişmeden haberdar edilir. Üst makamların kararları ilgililere bildirilir. Veri girişleri, talepler ve olayların sonuçlandırılmasını gözlenmesi AYDES (Afet yönetimi karar destek sistemi) üzerinden yapılır.

GÜVENLİK VE ACİL DURUMLAR KOORDİNASYON MERKEZLERİ (GAMER)

YÖNETMELİĞİ

18.04.2019 tarih ve 30749 Sayılı 32 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığı bünyesinde Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. Ülkemizde kamu düzeni ve güvenliğini, bireylerin temel hak ve hürriyetlerini, toplumun huzur ve güvenliğini temin etmeye yönelik faaliyetler ile doğa, insan ve teknoloji kaynaklı acil durumlarda ortaya çıkabilecek her türlü güvenlik riskinde, Bakanlık merkez birimleri, bağlı kuruluşlar, valilikler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamak görevlerini yürütmektedir. 7 gün 24 saat esasına göre çalışırlar.

112 ACİL ÇAĞRI MERKEZLERİ YÖNETMELİĞİ

Ülkemizin Avrupa Birliğine uyum sürecinde çoklu acil durum numaralarının (155 Polis İmdat, 156 Jandarma, 110 İtfaiye vb.) tek bir numarada birleştirilmesine karar verilmiştir. 16.05.2014 tarih ve 29002 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 112 Acil Çağrı Merkezleri Yönetmeliği ile 81 İlde bütün acil çağrılar ortak numara 112 çağrı hattından yapılması uygulamasına geçilmiştir. 112 Acil Çağrı Merkezinde gelen çağrılar, çağrının türüne göre çağrı alıcı tarafından ilgili kuruma aktarılır. İlgili kurum tarafından yapılan işlemi takip eder ve sonucu valiyeye bildirir. Çağrı Merkezi vali tarafından yönetilir.

Afet ve Acil Durum Teknik Terimlerinin Afet yönetiminde çalışan tüm kurum ve kuruluşlarla farklı disiplinlerin yönetim süresince aynı dili kullanması sürecin daha hızlı daha etkin yönetilmesi açısından çok önemlidir. Afet yönetiminin hem teknik hem de idari anlamda birçok tanım içermesi, değişik disiplinlerde çalışan aktörlerin birbirlerini anlamaları konusunda da sıkıntılar yaratmaktadır. Özellikle afet sonrası akut dönemde, müdahale çalışmalarında yer alan farklı disiplinlere mensup çalışanların, afet terimlerini kullanmada asgari dil birliğine sahip olmaları etkin ve verimli bir çalışma için büyük önem taşımaktadır. Burada, mülki idare amirleri ve yöneticilerin, çalışmalarını koordine etme sürecinde doğru terminolojileri kullanmaları, yanlış anlama ve uygulamaları önlemek açısından ayrıca önemlidir.

GENEL TERİMLER

Afet ve acil durum terimlerinden bahsedilirken afetin ve acil durumun neler olduğunu bilmek gerekir. Bilinmesi gereken en önemli terimlerden bazıları: Acil Durum; toplumun tamamının veya belirli bir kısmının normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acilmüdahale gerektiren olayları ve bu olayları gerçekleştiren kriz hâlidir. Acil durum içeriği, kurumların kendi mevzuatlarına göre öncelik ve ifade ettikleri anlamlarda değişiklik gösterebilir. Afet; insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, insanın normal yaşantısını ve eylemlerini durduracak veya kesintiye uğratacak, imkânların yetersiz kaldığı, doğal veya insan kökenli olaylara verilen genel bir addır. Doğal afetler (İng. Naturel disasters) ve insan kaynaklı afetler (ing. Man-made disasters) olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Bir olayın afet olarak nitelendirilebilmesi için insanları veya insanların yaşamını sürdürdüğü çevreyi etkili biçimde etkileyecek kadar büyük olmalıdır. Buradan yola çıkarsak afet bir olaydan ziyade bir olayın doğurduğu sonuçtur. Kriz; bir mekanizmanın mevcut konumunu ve geleceğini etkileyen hiç beklenmeyen bir anda ortaya çıkan ve genelde önlem alınmakta geç kalınan olumsuz bir durumdur. Bu durumun yönetilmesine kriz yönetimi denir. Risk ;Bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığıdır. Başka bir deyişle potansiyel kayıplar veya kayıp olasılığı olarak nitelendirilebilir. “Risk = tehlike x hasar görülebilirlik” formülü ile ifade edilebilir. Bu durumun yönetilmesine risk yönetimi denir. GAMER Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Güvenli ülke, güvenli toplum için etkin koordinasyon vizyonu ile Acil durumlarda güvenlik hizmetlerinin etkin biçimde yürütülmesi koordinasyon sağlanması amacıyla 22/12/2016 tarihli İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinin 2016/27 sayılı genelge ile kurulmuştur.

HAZIRLIK VE PLANLAMA TERİMLERİ

Ülkemizde afet ve acil durumlara hazırlık ve planlama aşamalarında bilinmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Afet planlamasında en önemli kavram afet senaryosudur. Afetin etki derecesinin bilinmesi ve buna göre organizasyonun yapılması gerekir. Önceden hazırlanmış olan afet tehlike ve risk haritalarına göre afetin nerede olacağı kestirilebilir. Bu kavramların tanımları aşağıdaki gibidir: Afete hazırlık ;Afetlere zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmek için afet öncesinde yapılması gereken planlama, eğitim, tatbikat, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil yardım malzeme stokları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gibi faaliyetlerin sürekli ve sürd Afet seviye etki derecesi (İng. disaster impact level), Türkiye Afet Müdahale Planı’nda tanımlanan afete müdahale seviyelerini ifade eder. S1, S2, S3, ve S4 olmak üzere dört seviye vardır. S1 yerel imkânların yeterli olduğu seviyedir. S2 destek illerin takviyesine ihtiyaç duyulduğu, S3 ulusal desteğe ihtiyaç duyulduğu, S4 ise uluslararası destek ihtiyacı olduğunu anlamına gelir. Afet tehlike haritası;, deprem, sel, çığ, heyelan, kuraklık, tıbbi jeolojik faktörler, tehlikeli maddeler, sanayi tesislerinden kaynaklanan tehlikeler gibi farklı türdeki doğa, insan ve teknoloji kaynaklı olayların oluşum sıklığının ve hızının, etki süresi ve dönemlerinin, etki alanlarının, yaygınlık ve şiddet derecelerinin olabilirliğini ortaya koyan belirli ölçütlere göre hazırlanmış haritalardır.ürülebilir olarak yürütüldüğü süreç olarak tanımlanabilir.

Afet kanunu ;Afetler ile ilgili olarak farklı düzeylerdeki politika ve stratejiler, kurumsal yapılanmalar, görev, yetki ve sorumluluklar, yapılması gereken çalışmalar, alınması gereken önlemler, iş birliği ve koordinasyon esasları, kaynaklar, yükümlülükler gibi konuları düzenleyen kanun. 7269 sayılı Kanun. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ;Tüm afet türleri ve ölçeğine uyarlanabilir, esnek ve modüler yapıya sahip ulusal ve yerel boyutta müdahale çalışmalarının nasıl yürütüleceğini açıklayan ulusal ölçekli plan olup Türkiye Afet Müdahale Planı’nın (TAMP) amacı; afet ve acil durumlara ilişkin

müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasında müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir.

TAMP Hizmet Grubu ;Afet ve acil durumlarda Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında ana çözüm ortağı ve destek çözüm ortaklarının yürüttükleri hizmetlerin niteliğine göre oluşturulan gruplarını ifade eder bu kapsamda ulusal 28 yerel de ise toplam 26 hizmet gurubu oluşturulmuştur. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) ;zorunlu deprem sigortası teminatı sunmak amacıyla 27 Eylül 2000 tarihinde 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş, Mayıs 2012' de 6305 sayılı Kanun hâline dönüştürülmüş, kâr amacı gütmeyen kamu kurumudur.

MÜDAHALE TERİMLERİ

Özellikle afete müdahale, can kurtarmaya yönelik faaliyetleri ihtiva eder. İlk 72 saat altın saatler olup can kurtarılması adına en önemli dönemdir. Müdahale terimlerinin iyi kavranması hayatta kalma ve can kaybının önlenmesi açısından çok önemlidir. Afetlere müdahale uzman ekiplerce yapılmakta olup genelde AFAD arama kurtarma ekipleri ve sağlık ekipleri ön plandadır. Afetler küçük alanlarda olabileceği gibi bölgeselde olabilir. Müdahaleyle ilgili terimleri aşağıdaki gibi sıralayabilirsiniz. Afet müdahale ekibi ;afete müdahale ve acil yardım çalışmalarında görev almış veya alması planlanmış resmî veya özel tüm kurum ve kuruluşlara ait, özel eğitimli kişilerden oluşan gruptur. Arama ve kurtarma ;afet nedeniyle güç durumda kalmış insanların, özel olarak eğitilmiş ve donatılmış resmî veya özel ekipler tarafından aranması, bulunması ve kurtarılmasına yönelik çalışma olarak ifade edilmektedir. Acil sağlık hizmeti ;konusunda özel eğitim görmüş ekipler tarafından, tıbbi araç-gereç desteğiyle olay yerinde, hastaneye nakil sırasında ve hastanede verilen tıbbi hizmetlerin tümü olarak tanımlanır.

İlk yardım ; herhangi bir olay nedeniyle sağlığı tehlikeye girmiş olan kişilere, tıbbi yardımı yapacak sağlık personeli gelinceye kadar, olayın gerçekleştiği yerde, hayatın kurtarılması ya da durumun kötüleşmesini önlemek amacıyla, eldeki imkânlarla ilaçsız olarak yapılan müdahalelerdir. İnsani yardım; doğa kaynaklı afetler, savaş, kuraklık ve toplumsal çatışmalar neticesinde can güvenliği, açlık, susuzluk, kıtlık, barınma, salgın hastalık vb. nedenlerle ihtiyaç sahibi olan yerler için uluslararası toplumun istikrarında önemli bir unsur olması nedeniyle siyasi, ekonomik ve askerî amaçlardan bağımsız yapılacak arama kurtarma, acil sağlık hizmetleri beslenme ve barınma gibi yardım veya yardımların tümüdür. Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi; Birleşmiş Milletler bünyesinde etkinlik gösteren, iç savaş ve doğal afet gibi ivedi eylem gerektiren durumlar karşısında nasıl davranılacağına belirlenmesi amacıyla oluşturulmuş örgüttür.

Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu İNSARAG; üye ülkelerin resmî afet müdahale kurumları ile arama kurtarma çalışmalarında yer alan sivil toplum kuruluşları ağı
Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği UNHCR ; BMMYK, mültecileri korumak amacıyla yapılan uluslararası hareketleri düzenlemek, onlara liderlik etmek ve dünya çapındaki mülteci sorunlarını çözmekle yetkilendirilmiştir. Asıl amacı, mültecilerin haklarını ve refahını savunmaktır.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNİCEF ;1946 yılında Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu adıyla kurulmuş ve daha sonra 1954 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından çocuk haklarının korunması adına tanıtım ve savunma çalışmaları yapmak, çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olmak ve çocukların potansiyellerini eksiksiz biçimde gerçekleştirmek için fırsatlar yaratmak üzere görevlendirilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü WHO; Birleşmiş Milletler'e bağlı olan ve toplum sağlığıyla ilgili uluslararası çalışmalar yapan örgüt.

AFETE HAZIRLIK ÇALIŞMALARI STRATEJİSİ

Afetlere hazırlık; yönetim, koordinasyon, eğitim, tespit, uygulama ve değerlendirme başlıkları ile özetlenebilir. Türkiye'de etkin bir afet yönetimi amacıyla 2009 yılında AFAD kurulmuştur. AFAD tarafından gerek kurumsal ve gerekse uygulama anlamında birtakım stratejiler geliştirilmiştir. Stratejik planlarda ve bunların uygulamalarında afet ve acil durumlarla mücadele hususunda devlet birimlerinin ortak hareket edebilme kabiliyetlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu yönü ile afetlerle mücadelede kriz yönetiminden risk yönetimine geçme kararı alınmıştır.

AFET ÖNCESİ ÇALIŞMALAR

Afet ve acil durumlarla mücadelenin afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak işleri mevcuttur. Bunlardan ilki afet öncesi çalışmalar olup iki grupta ele alınabilir. Bunlar zarar azaltma çalışmaları ve hazırlık çalışmalarıdır. Zarar azaltma, afetlerde ve acil durumlarda meydana gelmesi muhtemel zararların yok edilmesi veya azaltılmasına yönelik risk yönetimi ve önleme tedbirlerini ifade eder. Hazırlık, afet ve acil durumlara etkin bir müdahale amacıyla önceden yapılan her türlü faaliyetlerdir.

ZARAR AZALTMA ÇALIŞMALARI

Afet öncesi çalışmaların ilk grubunu oluştururken içeriğinde muhtemel afet etüdü çalışmaları, imar planına esas jeolojik ve jeoteknik etüt raporlarının hazırlanması, Kentsel Dönüşüm ve İskân Kanunu çalışmaları bulunmaktadır. Muhtemel afet etüdü çalışmaları Muhtemel afet etütlerinin yapılmasında amaç etüt alanının afete maruz olup olmadığı ve genel hayata etkililiğinin tespit edilmesidir. İmar planına esas jeolojik ve jeoteknik etüt raporlarının hazırlanması İmar planlarının altlığında imar planına esas jeolojik - jeoteknik etüt raporları bulunur. Bunlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı teşkilatınca onaylanır. Kentsel Dönüşüm ve İskân Kanunu Çalışmaları Afet öncesinde mevcut yapı stokunun miktarı ve niteliğinin tespit edilerek sakıncalı olanların yıkılarak yeniden inşa edilmesine yönelik çalışmalar Kentsel dönüşümün, yerleri kamulaştırılanlar ile millî güvenlik nedeniyle yapılacak iskân çalışmalarını, köylerde fiziksel yerleşimin düzenlenmesine ilişkin uygulamalar ise İskân Kanunu konularıdır.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Afet öncesi yapılacak çalışmalardan en önemlisi hazırlık çalışmalarıdır. Afet risk entanzerinin çıkarılması, riskli alanların tespit edilerek afetin etki büyüklüğünün bilinmesi yapılacak hazırlıklara da ışık tutacaktır. Hazırlık çalışmaları denilince ilk akla gelen çalışmalar, bütünleşik tehlike ve risk haritalarının üretilmesi çalışmaları, Afet öncesi sivil savunma hazırlıkları, Ulusal Deprem Strateji ve Eylem Planı (UDSEP), Afet Yönetimi Karar Destek Sistemi (AYDES) çalışmaları, Afete Hazır Türkiye Projesi, Lojistik Depoların Kurulması ve Yönetimi işleri, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) çalışmaları, Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) çalışmaları en fazla göze çarpan konu başlıklarıdır. Bütünleşik Afet Tehlike ve Risk Haritalarının Oluşturulması Bütünleşik afet tehlike ve risk haritalarının üretilmesi, hazırlık aşamasında önemli destek sağlamaktadır. Risklerin nerelerde meydana geleceğinin bilinmesi demek alınacak önlemlerin bu alanlarda yoğunlaşacağı ve hazırlıkların ve yatırımların bu verilere göre yapılacağı anlamına gelmektedir. Risklerin tespitine çalışmaların ortak veri tabanına aktarılması ve bu veri tabanının tüm paydaşlarca kullanımının sağlanması gerekliliğinden AFAD bünyesinde 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca Doğal Afet Risk Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grubu, iller tarafından üretilen bilgileri derleyip değerlendirmek ve kontrol etmekle görevlidir.

Afet Öncesi Sivil Savunma Hazırlıkları

- Sivil savunma mahallî kuvvetlerinin oluşturulması ve eğitilmesi
- Sivil savunma planları •Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer (KBRN)
- Yangınlara karşı alınacak önlemler olarak karşımıza çıkar.

Afet Yönetimi Karar Destek Sistemi (AYDES)

AYDES TAMP organizasyonunun omurgasını oluşturur. Bu yazılımla hizmet grupları afetzede, ekip, araç gereç, tesis girişlerini yapabilirler. Üstlendikleri rol görev ve sorumluluklarını sistem üzerinden takip edebilirler. AYDES sistemi coğrafi bilgi sistemi niteliğinde olup mekânsal veri girişleri yapılabilmekte, mekânsal verilere öznitelik bilgileri tanımlanabilmektedir. AYDES devletin diğer kurumlarının ürettiği verileri kullanabilen ara yüzlere de sahiptir. Müdahale operasyonlarına dair veriler hızlı ve sürekli şekilde izlenebilmekte olup raporlama özelliği de mevcuttur. Afete Hazır Türkiye Projesi Bu proje aslında bir eğitim projesi olup üç ana başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar

okul, aile ve iş yerlerinin afete hazır hâle getirilmesidir. Ailelerin, okulların ve iş yerlerinin afete hazır hâle gelmesi, ülkenin afete hazır hâle gelmesi demektir. Afet sonrasında ilk 72 saatlik bölümde neler yapılacağına afet öncesinde aile, okul ve iş yerlerinde planlanması, afet esnası ve sonrasında yapılacak iş ve çalışmaların daha kolay yürütülmesinde fayda sağlayacağı gibi ortak hareket etme kabiliyetini de geliştirecektir. Lojistik Depolar ve Yönetimi Afete hazırlık çalışmalarının en önemli kısımlarından biri de afet sonrası afetzedelerin barınma ihtiyacının karşılanmasıdır. Toplamda hizmete açılacak depo sayısı 26 adet olacaktır. Türkiye 15 lojistik bölgeye ayrılmış olup lojistik depolar bölgenin afete maruz kalma durumu dikkate alınarak konuşlandırılmıştır. Lojistik depoların kuruluş hedefi afetzedeye en erken sürede ulaşabilmek ve barınma ihtiyacını en ideal biçimde karşılayabilmektir.

Ulusal Deprem Strateji ve Eylem Planı – 2023 (UDSEP-2023) Ulusal düzeyde deprem afeti ile mücadele edebilmek için hazırlanan UDSEP 2023; mevcut durumun tespiti, gerekli hazırlıkların yapılması, koordinasyonun sağlanması, farkındalık yaratılması ve toplumda kabulü amaçlamaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) Türkiye Afet Müdahale Planı'nın (TAMP) amacı, afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. TAMP, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekte, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve gerçek kişileri kapsar. Hazırlık çalışmaları TAMP organizasyonu içerisinde yönetimsel ve operasyon bazında koordine olmayı gerektirir. Görev, rol, yetki ve sorumlulukların bilinmesi çok önemlidir. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) çalışmaları DASK, Doğal Afet Sigortaları Kurumunun kısaltılmış adıdır. 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiştir. Halk arasında (Deprem Sigortası) olarak bilinir.

Zorunlu Deprem Sigortasının kapsamı “634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamındaki bağımsız bölümler, tapuya kayıtlı ve özel mülkiyete tabi taşınmazlar üzerinde mesken olarak inşa edilmiş binalar, bu binaların içinde yer alan ve ticarethane, büro ve benzeri amaçlarla kullanılan bağımsız bölümler ile doğal afetler nedeniyle devlet tarafından yaptırılan veya verilen kredi ile yapılan meskenler zorunlu deprem sigortasına tabidir. Kamu kuruluşlarına ait binalar ile köy yerleşik alanlarında yapılan binalar bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamında Zorunlu Deprem Sigortasına tabi değildir. Zorunlu Deprem Sigortası, depremin, belediye sınırları içindeki meskenlerde neden olacağı maddi hasarlara karşı teminat sağlamaktadır. Tapu kaydını içeren, hazine ve kamu arazisi üzerinde bulunmayan binalar Zorunlu Deprem Sigortası kapsamındadır. Kat mülkiyetinin bulunmaması durumunda da poliçe yapılabilir. Ayrıca afete karşı bilinçli bir toplumun oluşturulması hem can ve mal kaybının önlenmesi adına, hemde ülke gelişiminin daha hızlı gerçekleştirilebilmesi adına çok önemlidir.

TÜRKİYE AFET MÜDAHALE PLANI (TAMP), İL AFET MÜDAHALE PLANLARI VE UYGULAMA ŞEKLİ

Türkiye, bulunduğu konum itibariyle birçok afete maruz kalmakta ve bu durum büyük can ve mal kayıplarına sebep olmaktadır. Olası afetler daha önceden tahmin edilemediği için afetlere karşı önlem almak ve bu durumla yaşamayı öğrenebilmek amacıyla afetlere hazırlık sırasında tehlike ve risk kavramları önem kazanmaktadır. Tehlike, can ve mal kaybına yol açma potansiyeline sahip olan olaydır. Risk ise tehlike yaratan bir olayın ortaya çıktığında vereceği zararların boyutuna işaret eder. Türkiye topraklarında sıklıkla karşılaşılan afetlerin arasında depremler, en fazla etkiye sahip olan afet türüdür. Afet bilincinin tüm bireyler arasında yaygınlaştırılması ve toplumda Afet Bilinci Farkındalığını oluşturmak amacıyla Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından Afete Hazır Türkiye Projesi çalışmalarına başlanmıştır. Afete Hazır Türkiye projesinin yanı sıra Türkiye’yi afet anında sıfırıncı dakikaya hazırlamak amacıyla tüm bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve il düzeyinde ise il afet müdahale planları hazırlanmaktadır. Hazırlanan planla ulusal ve yerel düzeyde olay türü ve ölçeğine göre esnek yapıda müdahale organizasyon sistemi oluşturulmuş olup afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak çalışmaların tanımlaması yapılmıştır.

AFET BİLİNCİ

Afet bilincine sahip olmak, her türlü tehlikenin getireceği zararlardan korunarak (bilgili ve hazırlıklı olarak) yaşamaktır. Afet bilinci ve afetlere hazırlık, bireylerin afet bilinci kültürünün bir parçası olmalıdır. Güvenli Yaşam Kültürü Güvenli yaşam, her türlü tehlikeye karşı bilgili ve hazırlıklı olmakla mümkündür.

Afete Hazır Türkiye Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

- Afete hazır aile projesi
- Afete hazır iş yeri projesi
- Afete hazır okul projesi
- Afete hazır gönüllü gençler projesi

TÜRKİYE AFET MÜDAHALE PLANI (TAMP)

Ortaya Çıkışı Dünyada her geçen gün teknolojinin ilerlemesi ve insanların afet konusunda bilinçlenmesine bağlı olarak yeni çalışmalar ve planlar ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de de mevcut mevzuata göre yapılan planların ve doğaçlama destek sistemlerinin günümüz ihtiyaçlarını tam olarak karşılamadığı görülmüştür. AFAD, yeniden yapılanırken belirlediği “Afet ve acil durumlar ile ilgili çalışmalarda sürdürülebilir kalkınmayı esas alan risk odaklı, etkin, etkili ve güvenilir hizmet sunan uluslararası düzeyde model alınabilecek yönlendirici ve koordinatör bir kurum olmak” vizyonu ve “Afetlere dirençli toplum oluşturmak” misyonu ekseninde afet yönetimi konusunda dünyada çeşitli ülkelerdeki yapılanma, planlama ve uygulama örneklerini de inceleyerek toplumumuzun yapısına en uygun sistemi kurmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda yapılan risk analizleri sonucu ortaya çıkan en kötü senaryo baz alınarak daha detaylı çalışmalar yapılması düşünülmüş, bu kapsamda Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) iki yıllık bir çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Önceki planlara göre hizmet grubu sayıları artırılmış ve planların daha detaylı çalışılması hedeflenmiştir. Personel, ekipman ve kaynak analizi yapılarak mevcut durumumuz bilinecek, güçlü ve zayıf yönlerimiz tespit edilecek, senaryolara göre yapılan analizlerle de kapasitemizi geliştirmek için uygulanması gereken yöntemler tespit edilecektir. Afet ve acil durumlara müdahalede ihtiyaç duyulacak tüm güç ve kaynakları ulusal ve yerel düzeyde planlamak, bu güç ve kaynakların olay bölgesine hızlı ve etkin bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak, müdahale hizmetlerini ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu ana ve destek çözüm ortaklarının ve yerel düzeyde sorumlu birimlerin görev ve sorumlulukları ile planlama esaslarını belirlemek üzere 18 Aralık 2013 tarih ve 28855 sayılı Resmî Gazete’de Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanmıştır.

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), tüm bakanlıkların, kamu kurum, kuruluşlar ve üniversitelerin katılım ve desteği ile ülkemizi afet anında sıfırıncı dakikaya hazırlama çalışmaları kapsamında hazırlanmıştır. Hazırlanan Türkiye Afet Müdahale Planı, Afet ve Acil Durumu Yüksek Kurulu tarafından 20 Aralık 2013 tarih ve 2013/2 sayılı karar ile onaylanarak 3 Ocak 2014 tarih ve 28871 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. TAMP, taktik yaklaşım ile hazırlanmış olup afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon

birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamaktadır. TAMP, ulusal ve yerel boyutta afet ve acil durumlarda müdahale çalışmalarının nasıl yürütüleceğini ortaya koyan, bir üst plan olarak muhtemel afet ve acil durumların türü ve ölçeğine göre uyarlanabilen, esnek ve modüler yapıya sahip müdahale organizasyon sistemini açıklamaktadır. Amaç ve Kapsam Türkiye Afet Müdahale Planı'nın (TAMP) amacı, afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. TAMP, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekte, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak, bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel kuruluşlar, STK'ler ve gerçek kişileri kapsar. Sorumluluk Afet ve acil durum hizmetlerinin koordinasyonundan, eğitim politikalarının oluşturulmasından ve bu konularda mevzuat düzenlemeleri yapılmasından AFAD sorumludur. Ulusal düzey hizmet grubu planlarının hazırlanması ve uygulanmasından, hizmet grubu planlarında görevlendirilen ana ve destek çözüm ortağı bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'ler ve gerçek kişiler ayrı ayrı sorumludur. Bakanlık, kurum ve kuruluşlarda planların hazırlanması ve uygulanmasından en üst yöneticiler, il afet müdahale planlarının hazırlanması ve uygulanmasından valiler, özel kuruluşlarda ise sahipleri veya yetkili temsil organları sorumludur. Hedefler TAMP'ın hedefleri; ayat kurtarmak, kesintiye uğrayan hayatı ve faaliyetleri en kısa sürede normale döndürmek, müdahale çalışmalarını hızlı ve planlı bir şekilde gerçekleştirmek, halk sağlığını korumak ve sürdürmek, mülkiyet, çevre ve kültürel mirası korumak, ekonomik ve sosyal kayıpları azaltmak, ikincil afetleri önlemek ya da etkilerini azaltmak, kaynakların etkin kullanımını sağlamaktır.

Planlama Prensipleri Temel prensipler; kapsamlı olması (hazırlık, müdahale, ön iyileştirme aşamaları), her tür ve ölçekteki tehlikeleri kapsamaması, tüm ana ve destek çözüm ortaklarının rol ve sorumluluklarını içermesi, ulusal, bölgesel ve yerel afet müdahale kapasitesini anında harekete geçirmeyi esas almasıdır. Tamamlayıcı prensipler; etkili planlama, esnek ve ölçeklenebilir yapı, iyileştirme ve geliştirme, koordinasyon, iş birliği ve dayanışma, bilgi yönetimi ve iletişim, ilgili mevzuata uygunluk. Müdahale Aşamaları Etkili müdahale yönetimi hazırlık, müdahale ve ön iyileştirme olmak üzere üç aşamadan oluşur. TAMP ulusal ve yerel düzeyde müdahale yönetim sistemini açıklamaktadır. İyileştirme çalışmaları ön iyileştirme ve uzun dönem iyileştirme çalışmaları olarak ikiye ayrılmakta olup müdahale organizasyon yapısında ön iyileştirme çalışmalarına ilişkin hizmet gruplarının çalışmalarından bahsedilmektedir. Müdahale çalışmalarının bitiminde ön iyileştirme gruplarının çalışmaları uzun dönem iyileştirme çalışmalarına zemin teşkil edecektir.

Ulusal Düzeyde Müdahale Yönetimi Türkiye Afet Müdahale Planı

(TAMP) minimum hiyerarşi, maksimum etkinlik, olay türü ve boyutuna göre modüler yapıya sahip müdahale organizasyonunda, operasyon servisi, bilgi ve planlama servisi, lojistik ve bakım servisi, finans ve idari işler servisi olmak üzere dört servise ayrılmıştır. Her bir servisin altında afet anında farklı görevleri yerine getirecek çeşitli hizmet grupları yer almaktadır. Seviye 1 ilan edildiğinde afete uğrayan il kendi imkânlarıyla müdahale ve iyileştirme çalışmalarını yürütür. Seviye 2 ilan edildiğinde ise kendi imkânlarının yanı sıra TAMP'ta belirlenen destek illerinin yardımı ile müdahale ve iyileştirme çalışmalarını yürütür. Seviye 3'te destek illerinin yanı sıra ulusal kapasite yardımıyla bulunur. Seviye 4 ilan edildiğinde ise tüm ülkenin imkânları yetemeyecek duruma geldiği için uluslararası destek gelmeye başlar. Seviye 3 veya Seviye 4 ilan edildiğinde İçişleri Bakanlığı AFAD Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinde faaliyet gösterecek servislerin başına AFAD Daire Başkanları görevlendirilir.

İL AFET MÜDAHALE PLANI

İl Afet Müdahale Planı; Türkiye Afet Müdahale Sistemi içinde yerel düzeyde yer alan ana ve destek çözüm ortaklarının görev ve sorumluluklarını, hizmet gruplarının diğer hizmet grupları ile olan ilişkilerini, afet ve acil duruma hazırlık ve müdahale süreçlerini anlatırken afet ve acil durum anında etkin koordinasyon için gerekli olan hizmet grup teşkilini, ekipman ve insan kaynakları kapasitesinin mevcut durumunu ve ihtiyaç duyulan kapasiteyi sunmaktadır. İl Afet Müdahale Planlarının ekinde yer alan ve ana çözüm ortağı il teşkilatı ile diğer destek çözüm ortakları tarafından hazırlanan yerel düzeyde Hizmet Grubu Operasyon Planları ise haberleşme sistemi ve bilgileri, toplanma yerleri, intikal planlaması, rapor ve form örnekleri, müdahale çalışmalarında ekipler ve alt ekiplere görevlendirilecek personel, alet, ekipman, araç, gereç vb. kaynak envanterleri, iş akışları, vardiya planlaması ve standart operasyon prosedürlerini kapsamaktadır. İl Afet Müdahale Planının amacı afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, ilin afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. İl Afet Müdahale Planı, yerel düzeyde müdahale yönetim sistemini açıklamaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı bölümünde bahsedildiği gibi İl Afet Müdahale Planı operasyon servisi, bilgi ve planlama servisi, lojistik ve bakım servisi, finans ve idari işler servisi olmak üzere dört servise ayrılmıştır. Servis ile ilgili ayrıntılı bilgilere ünite içerisinde yer verilmiştir. Yerel Düzeyde Müdahale Yönetimi Herhangi bir ilde afet meydana geldiğinde Afet ve

Acil Durum Yönetimi Başkanlığı olay seviyesini ilan eder ve buna göre yerel düzeyde gerekli çalışmalar başlar.

Yerel düzeyde Seviye 1 ve Seviye 2 için müdahale çalışmaları vali veya vali adına İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi'nden (İAADYM) sorumlu vali yardımcısı tarafından yürütülür. Seviye 3 ve Seviye 4'te müdahale çalışmaları vali tarafından yürütülür. Seviye 3 ve Seviye 4 için destek il gruplarındaki hizmet grupları, AFAD saha destek personeli, ulusal düzey hizmet gruplarının saha destek ekipleri, Kızılay, Gençlik ve Spor Bakanlığı Afet ve Rehabilitasyon Gönüllüleri, Türkiye İş Kurumu tarafından temin edilen işçiler ve STK'ler, yapılan planlamalar ve afete hazırlık protokolleri doğrultusunda afet bölgesinde ivedilikle yerlerini alarak çalışmalara destek olur. Planın Takibi, Geliştirilmesi ve Güncellenmesi İl Afet Müdahale Planı; afet öncesi, sırası ve sonrasındaki ihtiyaçlar ve öncelikler, görev ve sorumluluklar, kapasiteler, kaynaklar yerel düzey çözüm ortaklarının rolleri ve yasal çerçevede herhangi bir değişiklik olduğu zaman güncellenir. Güncellemeler yıllık olarak yapılır. Ana çözüm ortağı kurum ve kuruluşlar, önemli bilgilerin değişmesi durumunda bunların valiliğe (İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü) iletilmesinden ve planların güncellenmesinden sorumludur. Planların güncellenmesi, Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğinin 12. maddesine istinaden yapılır. Yerel Düzey Hizmet Grubu Operasyon Planları, İl Afet Müdahale Planının ekidir ve İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu tarafından onaylanır Eğitim ve Tatbikatlar Eğitim, planda belirtilen görev ve sorumlulukların daha iyi bir şekilde yerine getirebilmesi için personelin kapasitesini geliştirmeye yönelik çalışmalardır. Tatbikatlar, planın işlerliğinin ve eksikliklerinin tespit edilmesine yönelik çalışmalardır.

YEREL DÜZEY HİZMET GRUBU OPERASYON PLANLARI

Yerel Düzey Hizmet Grubu Operasyon Planları, İl Afet Müdahale Planının eki olarak hazırlanır. İlgili planlar ile afet esnasında hangi kurumun hangi işi yürüteceği açıkça belirtilmekte olup o anda herhangi bir karmaşanın oluşmasını engellemektedir.

SİVİL SAVUNMA TEŞKİLATI

Sivil savunma ve seferberlik hizmetleri 5902 sayılı yasa ve 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereği, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bünyesinde bulunan Sivil Savunma Dairesi Başkanlığı ve 81 İlde bulunan il afet ve acil durum müdürlüklerince yürütülmektedir.

SİVİL SAVUNMA

Sivil Savunma; düşman saldırılarına karşı halkın can ve mal kaybının en az seviyeye indirilmesi, hayati önem taşıyan her türlü resmî ve özel tesis ve kuruluşların korunması ve faaliyetlerinin devamını sağlayacak iyileştirmenin yapılması, savunma gayretlerinin halk tarafından en yüksek seviyede desteklenmesi ve halkın moralini yüksek tutmak için alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri” olarak tanımlanır.

Sivil Savunma Hizmetlerinin Amaçları

- Halkın can ve mal kaybının en aza indirilmesi,
- Hayati öneme haiz her türlü resmî ve özel kurum ve kuruluşların korunması ve faaliyetlerinin devamı için ivedi tamir edilmesi ve yenileştirilmesi,
- Sivil savunma çabalarının sivil halk tarafından en geniş ölçüde desteklenmesi,
- Cephe gerisi moralinin korunmasıdır.

Sivil Savunma Konuları

Haber Alma ve Yayma, İkaz ve Alarm: Kıyı ve sınır radarları ile tespit edilen hava saldırısı tehditlerinin görevli birimlerce tespit edilerek, saldırı istikametlerinde bulunan şehirlerin taarruza uğramadan evvel her türlü iletişim araçlarıyla uyarılmasıdır.

Sığınaklar: Sığınak, İnsanların bombalama, nükleer, biyolojik ve kimyasal tehditler ile fırtına, tayfun, hortum gibi bazı afetlerden münferit veya topluca korunmaları için yapılmış güvenli yer veya yapıdır. Sığınaklar, kullanacaklara göre sığınaklar (özel ve genel sığınaklar) ve kullanım amacına göre sığınaklar (basınç ve serpinti sığınakları) olmak üzere iki grupta toplanmıştır.

Tahliye ve Seyrekleştirme: Tahliye, lüzum görülen hassas bölgeler ile askerî harekâta sahne olabilecek tehlikeli bölgelerde oturan halkın can kaybını azaltmak ve buralardaki savunma gücünü destekleyen, taşınabilir millî servetlerin düşman eline geçmesine mani olmak üzere, buralardaki halkın ve millî servetlerin tamamen veya kısmen daha emin bölgelere nakledilmesidir.

Seyrekleştirme, tahliyeye tabi hassas bölgelerin bir kısım nüfusunun zayıyatı azaltmak için köy ve kasabalara dağıtılması demektir. Tahliyeye tabi hassas bölgelerin tahliye bölgeleri dışındaki kısımları ile tahliyeye tabi tutulmayan hassas bölgelerin taarruz tesirlerine fazla uğraması muhtemel kısımlarındaki nüfus yoğunluğunu, dolayısıyla zayıyatı azaltmak için yapılır.

Sivil Savunma Mahallî Kuvvetleri:

- a) İl ve ilçe sivil savunma teşkilleri ve korunma kılavuzlukları,
- b) Kamu kurum ve kuruluşların kadrolu personeli araç ve gereçleri, valiliklerce oluşturulan acil kurtarma ve yardım ekipleri,
- c) Kamu ve özel kurum ve kuruluşların sivil savunma teşkillерinden ibarettir.

Sivil Savunma Planları:

- a) Genel veya bölgesel planlama,
- b) İl ve ilçelere ait planlama,
- c) Kurum ve kuruluşlara ait planlama, şeklinde üç başlık altında incelenir.

Kimyasal, Biyolojik, Radyoaktif, Nükleer (KBRN):

KBRN terimi kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer kelime grubunun kısaltması olarak kullanılır. Genel olarak bu terim kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer maddelerin kasten veya kazaen yayılmasıyla oluşan, insan ve çevre için zararlı ve tehlikeli durumları ifade eder. KBRN olaylarında ilk müdahale, AFAD Başkanlığı koordinasyonunda il afet ve acil durum müdürlükleri ve AFAD arama ve kurtarma birlik müdürlükleri bünyesinde bulunan KBRN ekipleri aracılığıyla yürütür.

Koruyucu ve Kurtarıcı Diğer Tedbirler:

- a) Karartma
- b) Gizleme
- c) Yedekleme
- d) Yangınlara karşı alınacak önlemler
- e) Sabotajlara karşı önlemler

f) Bina koruma personeli ve malzemesi

SEFERBERLİK

Devletin tüm güç ve kaynaklarını barış hâlinde seferberlik ve savaş hâline süratle ve etkin bir şekilde barıştan itibaren seferberlik ve savaş hükümlerinin uygulanma esaslarına ilişkin yükümlülükleri belirlemek amacıyla 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Kanunu ile bu günkü seferberlik sistemi kurulmuştur. 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Kanunu “Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askerî güç olmak üzere savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı hâldir.” şeklinde seferberliği tanımlar. Yine aynı kanun seferberlik hâlini “Seferberlik faaliyetinin başlatıldığı gün ve saatten, kaldırıldığı güne kadar devam eden durumdur.” şeklinde tanımlar.

Seferberlik İlanını Gerektiren Nedenler:

- Savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi,
- Ayaklanma olması,
- Vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten ve dıştan tehlikeye düşüren davranışların ortaya çıkmasıdır.

Seferberliğin İlan Edilmesi: Seferberlik, Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından Millî Güvenlik Kurulunun da görüşü alındıktan sonra ilan edilir. Seferberlik ilanı gizli ve açık olmak üzere iki şekilde yapılır. Seferberliğin Kaldırılması: Seferberliğin kaldırılmasında, ilanına ilişkin usuller uygulanır. Seferberlik uygulamasının kaldırılması kararının verildiği gün, saat 24:00'te son verilir.

KAMUDA SEFERBERLİK VE SAVAŞ HÂLİ HAZIRLIKLARI

Önem sırasına göre ilgili makamlar ve bu makamlara ait görev ve sorumluluklar aşağıda belirtilmiştir. Bakanlar Kurulu: Seferberlik ve savaş hâli hazırlıklarının başlıca icra makamıdır. Genelkurmay Başkanlığı: Tüm yönetim örgütü içerisinde, seferberlik ve savaş hâli hazırlıklarına ilişkin faaliyetlerin askerî kanadını oluşturmaktadır. Milli Savunma Bakanlığı: MSB'nin görev, yetki ve sorumlulukları 90/500 Sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Tüzüğünde belirtilmiştir. Diğer Bakanlıklar: Kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluşlar ile İçişleri Bakanlığında sivil savunma ve seferberlik hizmetlerini planlama ve yürütme görevleri, idari ve mali işler, destek hizmetleri veya bu amaçla kurulmuş hizmet birimleri tarafından yürütülür. Valilikler ve Kaymakamlıklar: Mülki idare içinde, il ve ilçelerdeki valilik ve kaymakamlıkların seferberlik ve savaş hâli hazırlıklarına ilişkin başlıca görevleri; millî alarm, yedek personel erteleme, ihtiyaç ve ikmal işlemleri, memleket içi düşmana karşı silahlı savunma faaliyeti işlemleri ve silahlı kuvvetler seferberliği ile ilgili işlemler olmak üzere dört ana başlık altında yürütülmektedir.

Kyoto Protokolü Bütün dünyayı etkileyen iklim değişiklikleri ve buna bağlı ısı değişimleri, endüstri kazaları ve kirlenilen çevre ve atmosfer, eriyen buzullar, tüm insanlık için telafisi mümkün olmayacak sonuçlar doğurmaktadır. Bu yüzdendir ki dünya ülkeleri bu ciddi sorunun farkına varmış ve daha güvenli bir dünya için bazı protokoller imzalamaya başlamış ve taahhütlerde bulunmuşlardır. Kyoto Protokolü ile küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mücadeleyi sağlamaya yönelik uluslararası tek çerçeve olan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi imzalanmıştır. Kyoto Protokolü'ndeki amaç, "atmosferdeki sera gazı yoğunluğunun iklimlere, tehlikeli etki yapmayacak seviyelerde dengede kalmasını sağlamaktır. Anlaşılacağı üzere dünya için tehdit olan sera gazının düşürümü için bir müdahale gerekli olduğundan ülkeler arası yasal bir mevzuata ihtiyaç duyulmuş ve Kyoto Protokolü imzalanmıştır.

AFET KAVRAMI

Afet İnsanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, insanın normal yaşantısını ve eylemlerini durduracak veya kesintiye uğratacak, imkânların yetersiz kaldığı, doğal veya insan kökenli olaylardır. Dünyada ve Türkiye'de sanayileşmeyle birlikte kırsaldan kentsel alanlara yoğun göçlerin yaşanması sonucu ekonomik, kültürel, politik bakımdan önemli büyük kentler olarak adlandırılan metropollerin sayıları artmıştır. Türkiye'de metropol olabilecek kentlerin başında yer alan İstanbul'un nüfusu, dünyadaki 130 ülkenin nüfus sayılarını geride bırakmıştır. Nüfus yoğunluğunun bu kadar fazla olduğu yerleşim merkezlerinde meydana gelebilecek doğal afet, teknolojik afet ve acil durumların yapacağı yıkım ve etki de aynı oranda büyük olacaktır. Acil Durum Toplumun tamamının veya belirli bir kısmının normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayları gerçekleştiren kriz hâline denilmektedir. Gelişen dünyada acil durum gerektiren kriz hâlleri fazlasıyla yaşanmaktadır. Dünyanın her yerinde acil durumlarda müdahale edecek uzman ekipler oluşturulmaktadır. Kriz Bir mekanizmanın mevcut konumunu ve geleceğini etkileyen hiç beklenmeyen bir anda ortaya çıkan ve genelde önlem alınmakta geç kalınan olumsuz bir durumdur.

TÜRKİYE'DE MÜDAHALE İLE İLGİLİ MEVZUATLAR

7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu'nda Müdahale 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu 1958 yılında yürürlüğe girmiş ve doğal afetler bu Kanun'da zikredilse bile "Sivil savunmasız yurt savunması olmaz." cümlesinden de anlaşılacağı gibi bu Kanun daha çok savaş ve seferberlik durumları için hazırlanmış bir kanundur. Kanun'un 1. maddesinde sivil savunma şöyle tarif edilmiştir. "Sivil savunma düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmî ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla alınacak her türlü silahlı koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eder." hükmüyle sivil savunmanın tanımı yapılmıştır. 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunda Müdahale 1939 Erzincan Depremi sonrası afetlerde ve afet sonrası yapılacak yardımlar ile ilgili yasal bir mevzuat ihtiyacı olduğu anlaşılmış ve 1959 yılında çıkarılan 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ile konuyla ilgili yasal boşluk giderilmeye çalışılmıştır. Bu kanun ile deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman ve benzeri afetlerde yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır. Afetlerle ilgili yasal düzenlemeler 1988 yılında devletin tüm imkânlarının afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşmasını ve afetlerde vatandaşlara en etkin ilk müdahalenin yapılmasını sağlamak amacıyla çıkarılan Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik ile devam etmiştir. Türkiye'de afet yönetimi ve koordinasyonu alanında dönüm noktası ise 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi'dir.

TÜRKİYE'DEKİ KURTARMA EKİPLERİ

Türkiyede Marmara Depremi'nden sonra kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinden oluşan ekip ve donanımların yetersiz olmasıyla birlikte Türkiye'nin müdahale aşamasında eksikliklerinin olduğu anlaşılmış, arama ve kurtarma ekiplerine önem de artmıştır. 1996 yılında Erzurum, İstanbul ve Ankara'da kurulmuş olan arama ve kurtarma birlik müdürlüğü sayısı 3 iken, Marmara Depremi'nden sonra 596 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile 2000 yılında Adana,

Diyarbakır, İzmir, Samsun, Van, Sakarya, Afyon, Bursa dâhil toplam 11 bölgede kurulmuş, bu oluşum Türkiye'nin müdahale gücünü artırmıştır. Arama ve kurtarma birlik müdürlükleri 21.07.2000 tarihli ve 24116 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlikleri ve Ekiplerinin Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'e göre yapılmıştır. 2009 yılında 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun çıkması ile Sivil Savunma Genel Müdürlüğü kapanmış, kısaca ismi AFAD olan Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı kurulmuştur. 2014 yılında 6525 sayılı torba Kanun ile 5902 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile değişikliğe uğrayarak sivil savunma arama ve kurtarma birlik müdürlükleri kapatılarak yeni yapılanma ve isim değişikliğine gidilmiş il afet ve acil durum müdürlüklerine bağlı müstakil bir müdürlük olarak Afet Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlüğü ismini almıştır.

Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri ihtiva ettiği branşlar yönünden profesyonel bir yapıya sahiptir. Birlik müdürlüklerinin yapılanmalarına bakıldığında birçok branş ve birim üzerinden arama ve kurtarma yapılmaktadır. Bu birimleri incelersek, kentsel arama ve kurtarma ekibi, köpekli arama ekibi, trafik kazalarına müdahale ekibi, dağcılık ekibi, çığda arama ve kurtarma ekibi, su üstü ve su altı arama ve kurtarma ekibi, teknik arama ekipleri, KBRN (Kimyasal Biyolojik Radyo aktif ve Nükleer) ekiplerinden oluşmaktadır. İtfaiye Teşkilatı ve Müdahale Aşaması Yangın söndürmede ilk teşkilat 18. yüzyılın başlarında oluşturulmuştur. Kurulan bu teşkilata Tulumbacılar Ocağı ismi verilmiştir. Tulumbacılar Ocağı 1825 yılına kadar sürekli olarak görev yapmış ve 1827 yılında yerini yarı askerî itfaiye teşkilatına bırakmıştır. 1869 yılında belediyelerde ve mahallelerde Semt Tulumbacı Ocakları kurulmuştur.

Kurulan bu teşkilat 1923 yılına kadar orduya bağlı bir kuruluş olarak hizmet vermiştir. 25 Eylül 1923 tarihinde Bakanlar Kurulunca alınan bir karar ile modern itfaiye teşkilatı kurulup belediyelere devredilmiştir. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Arama Kurtarma Timleri Millî Savunma Bakanlığına bağlı olarak, Genelkurmay Başkanlığı tarafından deprem, yangın, sel, çığ, toprak kaymaları, kaybolmalar, kimyasal biyolojik radyolojik ve nükleer (KBRN) ve büyük kazalar gibi doğal olan veya olmayan her türlü afette yurt içinde ve yurt dışında arama ve kurtarma faaliyeti icra etmek üzere TSK Doğal Afetler Arama Kurtarma Tabur Komutanlığı (DARK) kurulmuş Jandarma Komando Arama Kurtarma Tabur Komutanlığı Jandarma Komando Arama Kurtarma Tabur Komutanlığı, yurt içi ve yurt dışında meydana gelebilecek her türlü doğal ve insan kaynaklı afetler ile dağ, mağara, kanyonlarda, su altında arama kurtarma faaliyeti icra etmek maksadıyla, 01 Eylül 1999 tarihinde Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı bünyesinde Ankara'da kurulmuştur. Gönüllü Arama ve Kurtarma Dernekleri Türkiye, afetsellik açısından yüksek bir potansiyele sahip olduğundan, sivil toplum örgütlerine çok fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Marmara depremi sonrasında kamusal açıdan bir iyileştirilmeye gidilmesiyle birlikte sivil toplum örgütlerinde afetlerde görev yapacak arama ve kurtarma dernekleri kurulmuştur. Bu dernekler 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu'nun 6. maddesinde geçen "Ek Madde 8- Gönüllü kişi ve kuruluşlar İçişleri Bakanlığınca belirlenecek esaslar çerçevesinde sivil savunma teşkilatının eş güdümünde sivil savunma hizmetlerine katılabilir." hükmü gereğince arama ve kurtarma çalışmalarına katılabilirler. Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) Türkiye'de 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999'da meydana gelen depremler sonrasında kurumların acil durum ve afet konusunda yeniden yapılandırılmasıyla Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Acil ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülen, Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi kapsamında afete maruz kalmış kişilere doğru ve çabuk müdahale ederek ölü ve yaralı sayısını kabul edilebilir rakamlara indirmek amacıyla 2004'te kurulmuştur. 5902 Sayılı AFAD Kanunu Türkiye'de afet zararlarının en az düzeye indirilmesi için temel yaklaşım ve politikaların bütünlük içinde ortaya konulmasına büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bir koordinasyon kuruluşu olup bu çerçevede afet ve acil durum hâllerine ilişkin olarak olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak AFAD Başkanlığının faaliyete geçmesi ile birlikte afet ve acil durumlarla mücadelede bütünlük afet yönetimi sistemi benimsenerek önceliği kriz yönetimi olan anlayış yerine, önceliği risk yönetimi olan anlayışa geçilmiştir.

Türkiye Afet Müdahale Planı Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği'ndeki yetki, görev ve sorumluluk dağılımına uygun olarak, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşların katılımı ile Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmıştır. Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (TAMP) yer alan yerel düzeyde müdahale yönetimine göre Başkanlık AADYM, Bakanlık AADYM'ler ve İAADYM'ler üçgeninde Ulusal Afet Müdahale Sistemi'nin modeli oluşmuştur. TAMP'in birincil hedefi hayat kurtarmak olup bunun yanında kesintiye uğrayan hayatı ve faaliyetleri en kısa sürede normale döndürmek, müdahale çalışmalarını hızlı ve planlı bir şekilde gerçekleştirmektir. Müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamaktır.

TÜRK ARAMA VE KURTARMA YÖNETMELİĞİ

Türk Arama ve Kurtarma Yönetmeliği'nin amacı Türk arama ve kurtarma bölgesi sınırları içerisinde

kalan hava sahası, kara ülkesi, iç suları, karasuları ve açık deniz sahalarında arama ve kurtarma hizmetlerinin yürütülmesinde, ilgili bakanlık ile kurum veya kuruluşların görev ve sorumluluklarının tespiti, insan hayatını kurtarmaya yönelik faaliyetlerin ilgili ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yürütülmesini sağlamaktır.

ULUSLARARASI ARAMA VE KURTARMA DAYANIŞMA GRUBU INSARAG

2002 yılında GA57/150 sayılı Uluslararası arama ve kurtarma yardımının etkinlik ve eş güdümünün güçlendirilmesi konulu bir BM Genel Kurulu Kararı kabul edilmiştir. Bu karar, INSARAG'ın kaydettiği ilerlemenin büyük bir kısmına dayanak oluşturulmuştur.

İYİLEŞTİRME İŞLERİ MEVZUATI

İyileştirme, afete uğrayan toplumun yaşam koşullarını yeniden oluşturma amacıyla olası afet risklerini azaltmak için sistemli bir özendirme, gerekli düzenlemeleri yapmak için alınan kararlar ve faaliyetlerin tümüdür. Türkiye’de iyileştirme çalışmaları, 5902 sayılı Yasa’nın 10. maddesiyle İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığına bağlı İyileştirme Dairesi Başkanlığına verilmiştir.

İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARINA GENEL BAKIŞ

İyileştirme çalışmalarının ana hedefi, afete uğramış toplulukların, haberleşme, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, eğitim, sosyal aktiviteler, geçici ve kalıcı iskân, çalışma ve ekonomik alandaki hayati aktivitelerinin sağlanmasıdır. İyileştirme çalışmaları ülkemizde 7269 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikler ile 4123 sayılı Kanun kapsamında yürütülmektedir.

7269 SAYILI KANUN VE İLGİLİ MEVZUATLARA GÖRE YAPILACAK İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

7269 sayılı Kanun’un iyileştirme uygulaması aşağıdaki başlıklar altındadır:

- Ön iyileştirme çalışmaları,
- Genel hayata etkililik,
- Hasar tespiti,
- Hak sahipliği çalışmaları,
- Etüt proje çalışmaları,
- İnşaatlara başlanması,
- Devir temlik işlemleri,

Ön İyileştirme Çalışmaları Afet sonrası afetzedelerin ihtiyacı olan iâşe, ibate; kesintiye uğrayan haberleşme, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, doğalgaz gibi hayati işlevlerin en kısa sürede normale döndürülmesi çabaları ön iyileştirme çalışmalarını oluşturur. Türkiye Afet Müdahale Planı’ndaki 26 hizmet grubundan 8 hizmet grubu ön iyileştirme hizmet gruplarını oluşturur. Bu hizmet gruplarından beslenme hizmet grubu afetzedelere gıda dağıtır ve sıcak yemek hizmeti verir. Barınma hizmet grubu derhal devreye girerek önceden belirlenen geçici iskân alanlarında afetzedelerin barınma gereksinimlerini karşılar. Alt yapı hizmet grubu hasar gören alt yapıyı onarır.

Defin hizmet grubu ölen afetzedelerin kimlik tespitini yapar ve defin işlemlerini yürütür. Psikososyal hizmet grubu travma geçiren afetzedelere psikolojik destek sunar. Gıda tarım ve hayvancılık hizmet grubu afet sonrası zarar gören tarım ve hayvancılık faaliyetlerini normale döndürme çalışmaları yürütür ve bulaşıcı hastalığa neden olabilecek hayvan ölümlerini ortadan kaldırır. Hasar tespit hizmet grubu ise öncelikle resmi binalardan başlamak üzere afet bölgesinde hasar tespit çalışmalarına geçer. Genel Hayata Etkililik Bir afet sonrası yapılacak yardım türü ve miktarında mevzuatın nasıl uygulanacağını bilmesi için afetin genel hayata etkili olup olmadığına karar verilir.

Deprem ve meteorolojik afetlerde afetin genel hayata etkili olup olmadığına AFAD Başkanlığınca, diğer münferit yer kökenli jeolojik afetlerde ise 7269 sayılı Kanuna eklenen 1051 sayılı Kanunla hazırlanan “Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik” içindeki kıstaslar dikkate alınarak il valiliğince karar verilir. Afetin genel hayata etkili olup olmadığına bazı temel kıstaslar vardır. Nüfus ve yerleşken tipine göre afetten etkilenen konut sayıları en önemli kıstastır (detaylı bilgi 6. sayfanın 3. paragrafında verilmiştir). Afetin genel hayata etkili ise yardımlar 7269 sayılı Kanun kapsamında, etkisiz ise 4123 sayılı Kanun’un ilgili hükümleri gereğince yapılır.

Hasar Tespitleri Afet bölgesindeki yerleşim yerlerine gönderilen hasar tespit hizmet grubu ekipleri resmî ve özel binalarda hasar tespitlerine başlar. İlk olarak ön hasar tespit raporları düzenlenir. Yerleşim yerindeki hızlı taramayla yapılan ön hasar tespitleri ile yıkık-ağır derecede veya orta hasar gören bina sahipleri afettede kabul edilir. Ön hasar tespitlerine 30 gün içerisinde yapılan itirazlardan sonra itiraz hasar tespitleri yapılır. İki hasar tespit raporu birleştirilerek kesin hasar tespit raporları oluşturulur. İtirazları kabul edilmeyenlerin mahkemede aradıkları haklar için muhakkik hasar tespitleri ayrıca yapılır. Hak Sahipliği Çalışmaları Afetzedelikleri hasar tespitleri ile kesinleşen ailelerin listeleri mahallinde ilan edilir. Bu afetzedelerden kendilerine inşaat kredisi verilmesini kabul eden aileler, 2 aylık yasal süresi içinde talep ve taahhütname adı verilen belgeyi imzalarlar. Belgeyi imzalayanlar, valilik komisyonu marifetiyle hak sahibi kabul edilir. Hak sahibi olmanın önemli

kıstasları vardır. Bunlardan en önemlileri; binanın malikinin kendisi olması, afet öncesi kullanılır durumda olması ve afetten sonra yıkık-ağır veya orta hasarlı olmasıdır. Ayrıca süresi içerisinde talep taahhütname verilmesi gerekir. Afet bölgesi içerisinde kişinin kendisine veya eşine ait ikinci bir hasarsız konutunun da olmaması gerekir. Birden fazla konutu hasarlı olanlara sadece 1 konut için hak sahipliği çalışması yapılır. Aynı evde yaşayan birden fazla aile olması halinde o ailelere müşterek hak sahipliği çalışması yapılır.

Ebeveynin birden fazla konutunda evli çocuklarının oturması hâlinde her bir evli çocuk için ayrı ayrı hak sahipliği çalışması yürütülür. Konutları önceden kentsel dönüşüme alınıp kendilerine kıymet belgesi verilen ancak henüz kamulaştırmaları yapılmamış olup sonradan afetten etkilenen konut sahipleri için de hak sahipliği çalışması yapılır. Mülkiyeti mera olan taşınmazlar ile önceden imara yasaklanmış alanlarda yapılan kaçak yapılarda oturan ailelere hak sahipliği çalışması yapılmaz. Kirada oturanlar hak sahibi olamaz. Afetzedelik veya hak sahipliği üçüncü şahıslara devredilemez. Hak sahipliği çalışmalarında Miras Hukuku hükümleri geçerlidir. Mirasçılardan dileyen hak sahipliğinden feragat edebilir. Konut ve iş yeri ayrı ayrı ağır hasar gören ailelere hem konut hem iş yerinden ayrı ayrı hak sahipliği çalışması yapılır. Hak sahibi aileler Ziraat Bankası'nda borçlandırma belgelerini imzaladıklarında kesin hak sahibi olurlar. 2 aylık süresi içerisinde borçlandırma belgesini imzalamayanların veya inşaatı tamamlanan hak sahibinin 45 gün içerisinde konutunu teslim almaması halinde hak sahiplikleri düşer. Konut borçlandırmalarında ilk 2 yıl ödeme yoktur. Kalan 15 yıl içerisinde hak sahibi, borcunu yıllık dilimlerde bankaya yatırır.

Ödemelerin zamanında yapılması halinde borç faizsiz olarak ödenir. Borcunun tamamını ödeyen hak sahiplerine borç miktarında %20 indirim yapılır. Mücbir sebepler dışında konut inşaatlarına 45 gün içerisinde başlamayanların da hak sahiplikleri düşer. DASK (Doğal Afet Sigortaları) Kanunu kapsamında alınan yardımlar, hak sahipliğinden alınan yardım miktarından bağımsızdır. Etüt-Proje Çalışmaları Hak sahibi olan ailelerin konut veya iş yeri inşaatına başlamaları için gerekli olan bütün iş ve işlemler etüt-proje çalışmalarını oluşturur. Ancak hazır konut kredisi kullanarak kendisine konut almasına izin verilen aileler ile TOKİ'ye ait artan konutlardan kendilerine tahsis edilen hak sahibi ailelerin etüt proje aşamalarını geçirmelerine gerek yoktur. İnşaatına başlanacak olan hak sahipleri için öncelikle inşaatın yapılacağı bir yer seçilir. Bu yer seçilirken toplu alan veya kendi yerinde inşaat yapması durumlarına göre etüt proje çalışmalarının aşamaları değişir. Konutunu kendi yerinde yapacaklar için hak sahibinin kendisine ait tapusunun olması ve AFAD ile DSİ tarafından etüt edilip uygun görülmesi yeterli olacaktır. Toplu yapılacak konut inşaatları için ise 8 bakanlık temsilcisinin uygun görüşü gerekecektir. Ayrıca her yer seçiminde ilgili belediyenin de uygun görüşü olacaktır. Seçilen yerin hazineye, belediyeye, özel idareye ait arazi; mera vasfı arazi; orman arazisinden çıkarılacak arazi; orman arazisi veya kamulaştırma yapılan arazi olması durumunda arazinin AFAD'a tahsis işlemleri yapılır.

Seçilen yerin 1/1.000 ölçekli hâlihazır haritası yapıлып ilgili belediyesince veya il özel idaresince onaylanır. Bu harita kullanılarak arazinin jeolojik-jeoteknik etüt raporu hazırlanarak çevre ve şehircilik il müdürlüğünce onaylanır. Arazinin uygun alanları, önlemlenilen alanları, varsa sakıncalı alanları belirlenerek 3194 sayılı Kanun kapsamında imar planları bu doğrultuda hazırlanır. Yine imar planları ilgili belediye meclisi veya il genel meclisince onaylanır. Oluşturulan imar parselleri için önce noter kurası çekilerek hak sahiplerine hangi parselin düştüğü belirlenir. Sonra tapu dairesince hak sahipleri adına ipotekli olarak tescili yapılır. İnşaatlara Başlanılması Etüt proje çalışmalarının tamamlanmasından sonra hak sahiplerine yapılacak konut ve diğer yapı yardımlarına ait ödenekler başkanlıkça yatırım programına alınır. İnşaatlara başlanılmadan önce ilgili mahallin belediyesinden veya özel idareden inşaat ruhsatı alınır. Çok katlı binalarda hak sahiplerinin kat mülkiyetine geçmesi sağlanır.

Evini Yapana Yardım (EYY) yöntemiyle yapılacak konutlar için il afet ve acil durum müdürlükleri hak sahiplerine veya hak sahibi yasal vekillerine yer teslimi yaparlar. Yapılacak binanın projesi başkanlıkça belirlenen tip projeler olabileceği gibi hak sahibinin aynı ödenek miktarını aşmayacak şekilde hazırlayacakları ve başkanlıkça uygun görülüp onaylanan projeler de olabilir. Devir Temlik İşlemleri Hak sahipleri, borçlandırma ile belirlenen borçlarını ödeyip banka dekontlarıyla il afet ve acil durum müdürlüklerine müracaat ederek tapularının devrini isterler. İl afet ve acil durum müdürlüğü hak sahibinin Ziraat Bankası'ndan getirdiği borcunun kalmadığına dair dekont veya yazıya istinaden binanın bulunduğu mahallin tapu müdürlüklerine tapu devir işlemlerinin yapılmasını ve parselde bulunan şerhin kaldırılmasını isteyen yazı yazar. Bir bina içerisinde bulunan hak sahipleri kat mülkiyetli tapu alabilmek için binadaki bağımsız bölümler için çizdirdikleri mimari projeleri belediyesine veya il özel idaresine onaylatır. Belediyesinden veya il özel idaresinden iskân ruhsatı alırlar. Hak sahibi, tapu sicil müdürlüğünde tapu ile ilgili harçları ödeyerek tapuyu kendi üzerine devralır.

4123 SAYILI TABİİ AFET NEDENİYLE MEYDANA GELEN HASAR VE TAHRİBATA İLİŞKİN HİZMETLERİN YÜRÜTÜLMESİNE DAİR KANUN

- Afet bölgesine yapılacak her türlü nakdi ve ayni yardımlar Kızılay'a aktarılır ve afet bölgelerine gönderilir. Yapılan yardımlar afetler dışında kullanılamaz.

AFETLERDE YAPILACAK İŞLERİN UYGULAMA YÖNETMELİKLERİ

Anayasa'nın 124. maddesinde "Bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilirler." hükmü yer almaktadır. Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazete'de yayımlanacağı kanunla belirtilir. Danıştaya göre ise yayımlanması gerektiği hâlde Resmi Gazete'de yayımlanmamış bir yönetmeliğin yürürlüğe girdiği kabul edilemez. Yönetmelikler, kamu işleyişine, idari düzenlemelere ilişkin veya yapılacak işlerin uygulamalarına yönelik olarak çıkarılabilir. Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi Yönetmeliği Bu yönetmelik yurt içinde ve yurt dışında meydana gelen afet ve acil durumlara ulusal ve yerel düzeyde müdahalenin ve buna ilişkin hazırlık faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bakan adına koordinasyon ve iş birliği sağlamak amacıyla başkanlık personellerinden oluşan ve yirmi dört saat esasına göre çalışan AFAD bünyesinde Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi kurulur.

Afet ve acil durum hizmetlerini yürütmek üzere bakanlıklarda müsteşar veya yetkilendirilecekleri yardımcılarının, illerde valinin, kurulması valilerce gerekli görülen ilçelerde ise kaymakamın başkanlığında ilçe afet ve acil durum yönetim merkezi kurulur. Yönetim Merkezlerini, ilgili kurum ve kuruluşlarda kurmaya bakanlar yetkilidir. Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi Yönetmeliği bütün olarak ulusal ve yerel düzeyde afete müdahalede afete hazırlık faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine yönelik merkez ve taşradaki 24 saat esasına göre tanzim edilerek hizmet vermesidir. Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği Afet ve acil durum hâllerinde arama kurtarma, tıbbi ilk yardım ve tedavi, defin, salgın hastalıkları önleme, yiyecek, içecek ve giyecek temini, acil barındırma, ısıtma, aydınlatma, acil hizmet ve ihtiyaçların, karşılanması ve bu konularda yapılacak her türlü iş, işlem, tahsis, kiralama, satın alma, hibe, kamulaştırma ve benzeri faaliyetlerin yerine getirilmesi afetin meydana gelmesi ile başlayıp afetin sona ermesinden itibaren on beş gün devam eden ve gerektiğinde başkanlıkça uzatılabilen acil yardımlar ile ilgili yapılan harcamalardır. Konularla ilgili afet ve acil durum yönetim merkezlerinin 24 saat esasına göre çalışan, kesintisiz ve güvenli bilgi işlem ve haberleşme sistemleri ile donatılmış olması önemlidir. Bu yönetmeliğin diğer bir amacı afet ve acil durumlara müdahalede daha önceden yapılmış olan plan dahilinde kurumsal sorumlulukların en etkin şekilde uygulanmasının yapılmasıdır. Afet ve Acil Durum Harcamaları Yönetmeliği Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bütçesinde tefrik edilen afet ve acil durum faaliyetleri ödeneği, bütçeye gider kaydedilmek suretiyle özel hesaba aktarılarak kullanılır. Başkanlıkça uygun görülen hâllerde, özel hesaba aktarılan bu tutarlardan kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idareler tarafından açılan özel hesaplara da aktarma yapılabilir. Özel hesaplardan mali yıl içerisinde yapılan harcamalar, gerçekleştirilen faaliyetler ve mali yıl sonu itibarıyla hesap bilgileri bir sonraki yılın ocak ayı sonuna kadar başkanlığa bildirilmelidir. Harcamalar, başkanlığın özel hesabından ve başkanlık bünyesinde oluşturulacak bir komisyon tarafından gerçekleştirilir. Harcama öncesinde, harcamanın konusunu gösterir "Başkan Onayı" alınır. Komisyon biri başkan olmak üzere üç kişiden oluşur. Afet ve acil durum hâlleri dışında hesaptan harcama yapılamaz. Özel hesaptan yapılan harcamalar 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir. Bu yönetmelik kapsamında, depremde evi hasar görenler için Evini Yapana Yardım metodu ile uzun vadeli kredi verilmektedir. Bu kredinin borçlandırmada geri dönüşü küçük taksitlerle ödenmektedir. Afet ve Acil Durum Harcama Yönetmeliğine bütün olarak bakıldığında; yapılan tüm harcamalar başkanlığın bütçesine tefrik edilen ödeneğin özel hesaba aktarılarak kullanıldığı, sarf belgelerinin Sayıştay denetimine uygun olarak saklanması gerektiği, harcamaların organizasyonlu bir şekilde yerine getirilmesidir. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Tehlikelere Dair Görev Yönetmeliği Yurt içinde ve yurt dışında meydana gelip Türkiye'yi etkileyebilecek olan kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehdit ve tehlikelere karşı halkın sağlığının ve çevrenin korunması, can ve mal kaybının en aza indirilmesi için gerekli tedbirlerin aldirılması amacıyla ilgili bakanlık, kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlar, valilikler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile sivil asker işbirliği çerçevesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin tehlike öncesi, tehlike sırası ve sonrasına ilişkin görev ve sorumluluklarını belirlemektedir. İl sınırları içinde veya komşu il sınırları içinde olup tedbir gerektiren kimyasal ve biyolojik içerikli tehdit ve tehlike yaratabilecek üretim, depolama, laboratuvar ve atık tesisi ve benzeri işlemlere yönelik risk analizlerinin çıkarılması için Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığından alınacak bilgi ve

verilerin İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerince toplanarak ilin risk analizlerinin çıkarılması sağlanır. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Tehlikelere Dair Görev Yönetmelik; yurt içinde ve yurt dışından kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehdit ve tehlikelere karşı halkın sağlığını ve çevresinin korunması, can ve mal kaybının en aza indirilmesi, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile sivil asker işbirliği çerçevesinde bütüncül olarak iyi bir organize ile iş ve işlemlerin eksiksiz yerine getirilmesidir. Afetin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik Bu yönetmelik; olmuş ve olması muhtemel afetlerin o yerin genel hayatına etkili olup olmadığının tespit edilmesini, afet kanunu çerçevesinde il, ilçe, köy ve bucak bazlı nüfus hane ve bina sayısı rakamlarına göre genel hayata etkinliği değerlendiren, genel hayata etkililik hususunda yapılacak olan çalışmaların standardını belirleyen, genel hayata etkililik kapsamında çalışmaları sonlandıran, bölgedeki iklimsel, ulaşım şartları, sosyoekonomik ve tarımsal şartları da değerlendirip, bütüncül yaklaşımla işlerin yürümesini sağlar.

Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik Afet sebebiyle, kendilerine bina yapılacak veya inşaat kredisi verilecek malik ve hissedarlarla ebeveyni ile birlikte oturan evli kişilerin hak sahipliği yönünden tayin ve tespitleri bu yönetmelik esaslarına göre yapılır. Afetlerin doğrudan veya dolaylı olarak zarar gördükleri tespit edilen veya zarar görmeleri muhtemel bulunan kimselerden, kendisine veya eşine ait o yerde müstakil başka konutu veya dairesi bulunanlar hak sahibi sayılmazlar ve bu gibilere yeniden konut yapılmaz ve konut kredisi verilmez. Bu tespitin yapılmasında, talep ve taahhütmeler incelenme tarihi esas alınır. Birden fazla konutu zarar görenler veya görmesi muhtemel olanlar, sadece bir konut için hak sahibi olabilirler. Bu yönetmelik kapsamında hak sahibi niteliği taşıyanların talep ve taahhütname vermelerini sağlamak üzere durum mahalli şartlara ve imkanlara göre ilgili mülkiye amirlerince tespit ve takdir neticesinde mahallinde ilan olunur. Mazeret (hastalık, askerlik v.s) sebebiyle talep ve taahhütname verme imkanı bulunamayanların durumları yetkililer tarafından takdir edilir. Bu çalışma neticesinde hak sahibi olmadıkları anlaşılanlara durum yazılı olarak tebliğ olunur. Bu tebligattan itibaren 15 günlük süre içerisinde ilgililer itirazda bulunabilirler. İtiraz ilgili komisyonca incelenerek karara bağlanır.

AFET VE ACİL DURUM GENELGE VE TEBLİĞLERİ

Normlar hiyerarşisinde yönetmeliklerden sonra gelen genelgeler, uygulamada birliği sağlamak amacıyla kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde yer alan özel hükümler saklı kalmak üzere Resmî Gazete’de yayımlanacak tüzük ve yönetmelik dışındaki düzenleyici işlemler olarak tanımlanır. Genelge Kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek, ülke çapında bir sorunu gidermek, herhangi bir konuyu aydınlatmak, uygulama birliğini sağlamak, o konudaki usulsüz uygulamaları kaldırmak amacıyla ilgililere gönderilen yazı, tamim, sirküler şeklinde bir sıraya göre yayımlanan genel emirlerdir. Genelgeler; hiyerarşik amirlerin, astlarının uygulamakla yükümlü oldukları kanun, tüzük ve yönetmeliklerin yorumlanması ve uygulanması konusunda hiyerarşi yetkisine dayanarak vermiş oldukları emir, talimat ve görüşlerdir. Tebliğ Kanunların nasıl anlaşılması, uygulanması gerektiği konusunda ilgili üst makamlarca yapılan genel açıklamalardır. Doktrinde ve uygulamada tebliğler ikiye ayrılır. Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan tebliğler, böyle bir yetkiye dayanmayan tebliğler. Birinci grup tebliğler, tebliği çıkaran makamlarca uygulama tebliği ikinci grup tebliğler ise yorum tebliğleri olarak anılmaktadır. Bu hâliyle bütün tebliğ ve genelgeler idarenin düzenleyici faaliyetleridir. Genelge ve tebliğ teklifleri, ilişkili buldukları bakanlığa da bilgi verilmesi kaydıyla düzenleyici ve denetleyici kurum başkanı tarafından imzalanır. Afet ve acil durumlar ile ilgili kanun, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanması ve yorumlanması durumunda genelgeler ve tebliğlere ihtiyaç duyulmuş olup idari ve teknik konularda çeşitli genelgeler ve tebliğler yayımlanmıştır.

AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI’NIN YAYIMLADIĞI GENELGELER

2014/1 Sayılı Uygulama Genelgesi Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının uygulama birliğini sağlama ve teşkilatlanma noktasında kurumsallaşmayı temin etme adına hazırlanmış olduğu ve uygulanma amaçlı yayımladığı 2014/1 sayılı Genelge’de; Kurumsal işleyiş noktasında genel hususların açık bir şekilde ortaya koyulması, kurumsallaşmadaki mevcut bölümlerinin görev alanları ve bu kapsamdaki değişikliklerin açık bir şekilde belirtilmesi, uygulamada yapılması gereken işlemlerin genelge ile zaman sınırlaması getirilerek aksaklığa meydan verilmeden neticelendirilmesi, harcama ve mali işlemler ile ilgili görüşlerin bildirilmesi, bütüncül olarak işlenen konulardır. 2014/2 Sayılı Uygulama Genelgesi 2014/2 sayılı Genelge’de planlama ve zarar azaltma, müdahale, iyileştirme, deprem, stratejik yönetim uygulamaları, bilgi sistemleri ve haberleşme konularına yönelik faaliyetler ile hukuki konulara ilişkin iş ve işlemlerin yürütülmesinde uyulacak usul ve esaslar belirtilmiştir. 2014/2 sayılı genelge ile birimler hâlinde sorumluluk kuralları geliştirilip açık ve kesin ifadeler kullanılmıştır. Özellikle risk yönetimi, müdahale, iyileştirme ve deprem ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi hususunda açıklayıcı ifadelere yer verilmiştir. 2014/4 Sayılı Uygulama Genelgesi Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesine dayanılarak hazırlanan Geçici Koruma Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve anılan Yönetmeliğin geçici 1. maddesi ile Türkiye’de 28/04/2011 tarihinden itibaren geçici koruma bulma amacıyla gelen Suriyeliler, geçici koruma statüsüne alınmıştır. Geçici koruma kavramı “devletler tarafından şiddet veya çatışma nedeniyle kitleler hâlinde kaçıp gelen, durumları geçici olan kişilere bireysel statü belirlemesi olmadan, koruma sağlamak için geliştirilen düzenleme veya araç” olarak tanımlanmıştır. Özet olarak 2014/4 sayılı Genelge ile Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında geçici koruma bulmak isteyen yabancılar ile ilgili iş ve işlemlerin ayrıntılı olarak nasıl yapılacağı bildirilmiş olup bu işlemlerde standardizasyonun sağlanması hedeflenmiştir. 2015/1 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi; İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hususlar, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda düzenlenmiştir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının diğer bir genelgesi, kurumsal kimliği kazanma ve bu kimliğin daha sağlıklı yürütülmesi noktasında çalışan personelin meslek kazası ve risklerini en aza indirme gayesiyle yayımlanan 2015/1 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi’dir. 2015/5 Sayılı Afet Tehlike Haritaları Hakkında Genelge; AFAD’ın yayımladığı, ulusal bölgesel ve yerel düzeyde afet tehlikelerinin haritalandırılması için idari ve teknik süreçlerin işleyişi hakkında hükümler getiren bir genelgedir. Afet tehlike haritaları afet öncesi, sırası ve sonrası için planlama faaliyetlerinin doğru yürütülebilmesi, mekânsal planlama, risk transferi (sigortalama vb.) mühendislik yapılarının tasarımı vb. amaçlar için hazırlanmaktadır. 2015/7 Sayılı Uygulama Genelgesi Afet ve acil durumlara ilişkin müdahale hizmetlerinin Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ve TAMP çerçevesinde yürütülmesi, planların güncellenmesi ile AYDES’ in kullanımını ve işletilmesi

hususlarında uyulması gereken usul ve esaslara dair 2015/7 sayılı Genelge yayımlanmıştır. 2015/7 sayılı Genelge gerek TAMP organizasyonu ve gerekse AYDES'in afet yönetimi hususunda paydaş veya çözüm ortağı olan tüm kurum ve kuruluşlar açısından bilinmesi ve tatbik edilmesi gereken genelgedir. Söz konusu genelgenin ana amacı olan TAMP ve AYDES ülke çapında tüm bileşenleri ile uygulanması zorunlu olan projelerdir. Bu projeler, ülkemizin afet ve acil durumlarla mücadelesi kapsamında yol gösterici belgelerdir.

DİĞER BAKANLIKLARIN YAYINLADIĞI GENELGELER

2015/19 sayılı UMKE görevlendirme, özlük ve il standartları konulu Sağlık Bakanlığı genelgesi Genelgede, afet ve acil durumlarda medikal kurtarma hizmetlerini gerçekleştirecek olan UMKE ekiplerinin görevlendirme, özlük hakları, çalışma esasları, tatbikat uygulamaları ve ekip standartları konularında hükümler bulunmaktadır. 2016/27 sayılı Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER) konulu İçişleri Bakanlığı genelgesi Genelge incelendiğinde GAMER'lerin çalışma şekilleri, görevleri, temel ilkelerini belirleyen hükümlerin bulunduğu görülmektedir. 2019/02 sayılı iklim değişiklikleri ve afet önlemleri konulu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı genelgesi Son yıllarda küresel iklim değişikliklerine bağlı yaşanan sel ve taşkınlar başta olmak üzere afetlerin sayısı ve şiddetinde artışlar yaşandığı, bu sebeple can ve mal kayıplarının meydana geldiği bilinmektedir. Buna bağlı olarak söz konusu genelgede, ilgili yerel yönetimlerce hayata geçirilecek önlemlerle alakalı gerekli çalışmalar 14 maddede sıralanmıştır.

GENEL TEBLİĞLER AFAD

Başkanlığının Yayınladığı Tebliğler Tabii afet nedeniyle gelir kaybı ve altyapı hasarına uğrayan belediyelerin ve özel idarelerin yapmaları gereken işlemler hakkında tebliğ Bu tebliğ ile AFAD Başkanlığınca gereksiz yere yazışma yapılmaması ve işlerin daha hızlı yürütülmesi için tabii afet nedeniyle altyapı hasarına uğrayan belediyelerin ve özel idarelerin izleyeceği yol bildirilmiştir. Afet ve acil durum yönetim merkezleri yönergelerinin hazırlanmasına dair usul ve esaslar tebliği Bu tebliğde özet olarak kurulması gereken afet ve acil durum yönetim merkezleri, bu merkezlerin çalışma esasları, afet ve acil durum yönetim merkezi yönergelerinin hazırlanması ve onaylanması, afet ve acil durum yönetim merkezlerinin genel yapısını ve afet ve acil durum hâllerinde hangi raporların kullanılacağı konuları bildirilmiştir. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerinin Afet, Acil Durum ve Sivil Savunmaya İlişkin Yatırımlarının Desteklenmesine Dair Usul ve Esaslar İl afet ve acil durum müdürlüklerinin afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin müdahale araç, gereç, ekipman ve malzeme ihtiyaçları ile ayrıca başkanlıkça uygun görülen yatırımlarını desteklemek amacıyla yayımlanan bir tebliğdir.

ACİL DURUM VE AFET EĞİTİMİ VE TATBİKAT MEVZUATI

Afet ve acil durum konularında halkın bilinçlenebilmesi için çeşitli durumları belirten afiş, poster, reklam gibi görsel faaliyetler yapılmaktadır. Toplumun büyük bir kesimini oluşturan öğrencilere okullarda afet ve acil durumlar konusunda uzman kişiler tarafından eğitimler verilmektedir. Ayrıca alınan eğitimlerin pekiştirilmesi ve tam anlamıyla uygulanabilmesi için tatbikatlar düzenlenmektedir.

EĞİTİM VE EĞİTİMİN ÖNEMİ

Eğitimin Tanımı Eğitim, toplum yaşayışında yer edinmek için edinilen bilgi, beceri ve anlayışlara denir. Eğitim geniş anlamda, bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde (eğitimin amaçlarına uygun) değişme meydana getirme sürecidir. Eğitim Süreci Eğitimin üç temel ögesi vardır. Bunlar amaç, öğretme ve öğrenme etkinlikleri, değerlendirmelerdir. Eğitim amaçla başlar, öğretme-öğrenme etkinlikleriyle devam eder ve değerlendirme ile son bulur.

TATBİKAT VE TATBİKATIN ÖNEMİ

Tatbikat, bir acil durum veya afet hâlinde yapılması planlanmış olan müdahale sürecinde yer alacak eylemlerin uygunluğunu, yeterliliğini ve güncelliğini, mümkün olduğunca gerçeğe yakın koşullar altında ve bir senaryoya bağlı kalarak denemek amacıyla yapılan uygulamadır. Masa başı tatbikatı, uygulama tatbikatı (işlevsel tatbikat) ve genel tatbikat (tam ölçekli tatbikat) olarak farklı düzeylerde icra edilebilir.

UYGULAMADA EĞİTİM VE TATBİKAT MEVZUATI

Aday Memurların Temel ve Hazırlayıcı Eğitimi Kamu kurum ve kuruluşlarında atanan aday memurlar ilk olarak Aday Memurların Yetiştirilmelerine İlişkin Genel Yönetmelik'e uygun olarak temel ve hazırlayıcı eğitim alırlar. Temel eğitim, tüm kurumlarda benzerlik gösterirken hazırlayıcı eğitim, kurumun çalışma alanına göre farklılık gösterir ve kurumun çalışma alanına uygun olarak yapılır. Temel Eğitim Temel eğitim, bütün aday memurların, asli memur olabilmeleri için tabi tutuldukları, devlet memurlarının ortak vasıfları ile ilgili hususları kapsayan eğitimdir. Bu eğitimin süresi on günden az, iki aydan çok olamaz.

Temel eğitimin konuları; Atatürk ilkeleri, T.C. Anayasası (genel esaslar, temel hak ve ödevler, cumhuriyetin temel organları, yürütme), genel olarak devlet teşkilatı, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (ödev ve sorumluluklar, genel haklar, yasalar, disiplin işleri, sosyal ve mali haklar, amir - memur ilişkileri, müracaat ve şikâyetler, kılık kıyafet, yer değiştirme, beşeri ilişkiler), yazışma - dosyalama usulleri, devlet malını koruma ve tasarruf tedbirleri, halkla ilişkiler, Ggizlilik ve gizliliğin önemi, inkılap tarihi, milli güvenlik bilgileri, haberleşme, Türkçe dilbilgisi kuralları şeklinde düzenlenmiştir. Hazırlayıcı Eğitim Hazırlayıcı eğitim, aday memurların atandığı kurum veya kuruluşu, sınıfı ve görevi ile ilgili olarak yapılan eğitimdir. Hazırlayıcı eğitim bir aydan az, üç aydan çok olamaz. Hazırlayıcı eğitimin konuları; kurum ve kuruluşun tanıtılması, görevleri, teşkilatı ile ilgili mevzuatı, diğer kurumlarla ilişkileri, aday memurun görevi ile ilgili hususlar, kurum veya kuruluşun uygun göreceği diğer konular ile ilgilidir.

Hizmet İçi Eğitim Hizmet içi eğitim, kurum ve kuruluşlarda görevli personelin, görev ve sorumluluklarının gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışlara sahip olmalarını sağlamak ve hizmette verimliliğini artırmak amacıyla uygulanacak eğitimlerin hedefleri, ilkeleri, uygulanması, değerlendirilmesi ve yönetimi ile ilgili esas ve usulleridir. Hizmet içi eğitim faaliyetleri; personelin mesleki ve kişisel gelişimi amacıyla kurum içi ve kurum dışında yetiştirilmesi amacıyla düzenlenen kurs, seminer, konferans, panel ve sempozyumdur. Hizmet içi eğitim türleri; aday memurların yetiştirilmesi eğitimi (temel eğitim, hazırlayıcı eğitim, staj), oryantasyon eğitimi, kurum dışı eğitim, yurt dışı eğitim, mesleki ve kişisel gelişim eğitimleri (yabancı dil eğitimi, iletişim, halkla ilişkiler, medya vb.) Arama Kurtarma Personeli Eğitimi İl afet ve acil durum müdürlüklerinde görev yapan arama kurtarma teknisyenleri ilk olarak Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığının Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezinde ilk yardım, arama kurtarma, KBRN, dağcılık alanında eğitimler almaktadır. Arama kurtarma personeli aldığı eğitimlerin pekişmesi amacıyla yılda en az 1 defa tatbikat yapmaktadır.

KBRN Eğitimi Yerelde KBRN tehdit ve tehlikeleriyle ilgili olarak sorumlu kurumlardan biri İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüdür. Bu sebeple ilgili kurum personelleri şu konuları içeren KBRN eğitimleri almaktadır: Kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer olay, KBRN maddelerine yönelik genel teorik bilgiler, KBRN maddelerinin özellikleri, KBRN terörizmi, KBRN tehditleri, KBRN tehdit ve

tehlikelerinden korunma yöntemleri, KBRN olaylarında olay yeri yönetimi, tarihte KBRN maddeleri kullanımı, dekontaminasyon ekipmanı, birey, alan, araç, bina, ekipman dekontaminasyonu, kapalı ve açık alan KBRN yayılımlarının yönetimi, KBRN ilkyardım prensipleri ve triajdır. Yangın Konusunda Eğitim ve Tatbikat Yangından korunma konusunda eğitim ve tatbikatlar Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik'in 129 ve 130. maddelerinde ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Acil durum ekiplerinin personeli; bina sahibi, yöneticisi veya amirinin sorumluluğunda yangından korunma, yangının söndürülmesi, can ve mal kurtarma, ilk yardım faaliyetleri, itfaiye ile iş birliği ve organizasyon sağlanması konularında, mahallî itfaiye ve sivil savunma teşkilatlarından yararlanılarak eğitilir, yapılan tatbikatlar ile bilgi ve becerileri artırılır.

Ekip personeli ile binadaki diğer görevliler, yangın söndürme alet ve malzemelerinin nasıl kullanılacağı ve en kısa zamanda itfaiyeye nasıl ulaşılacağı konularında tatbikî eğitimden geçirilir. Binada senede en az 1 kez söndürme ve tahliye tatbikatı yapılır. Sivil Savunma Konularında Eğitim ve Tatbikat Sivil savunma eğitimi genel olarak öğretim, yayın ve tatbikat şeklinde uygulanır. Sivil savunma konularında eğitim ve tatbikat 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu ve 6/3150 sayılı Sivil Savunma ile İlgili Şahsî Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü'nün ilgili hükümlerince açıklanmıştır. Sivil savunma eğitimi ile sivil savunma ile ilgili personelin, sivil savunma hizmet teşkilatında görevlendirilen mükelleflerin ve halkın, sivil savunma hizmet ve faaliyetlerinde ve koruyucu, kurtarıcı her çeşit tedbirler konusunda planlı ve programlı şekilde aydınlatılmaları ve yetiştirilmeleri sağlanır.

Seferberlik Konularında Eğitim ve Tatbikat Seferberlik konularında eğitim ve tatbikat 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Kanunu, 90/500 sayılı Seferberlik ve Savaş Hâli Tüzüğü'nün ilgili hükümlerince açıklanmıştır. Barış döneminde seferberlik eğitim ve tatbikatları ile ilgili olarak Bakanlar Kurulunun görev, yetki ve sorumluluklarından biri de seferberlik ve savaş hâli ile ilgili hazırlıkların denemesi ve eğitimi amacıyla gerçek kişilerle, kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının personel, mal ve hizmetlerine, kanunlarda gösterilen sınırlar içinde ve tüzükte belirtilecek esaslar dâhilinde yükümlülüklerin uygulanmasını ve bu hazırlıkların tatbikatlarda denemesini sağlamaktır. Personel seferbeliği tatbikatları Seferberlik tatbikatlarında seferberlik ve savaş hâliyle ilgili hazırlıkların uygulanması, sivil ve askerî makamların çağrı bildirimi eğitimlerinin geliştirilmesi, personelin muvazaflik döneminde edindiği eğitim düzeyinin sürdürülmesi için eğitimlerinin tazelenmesi ve yedeklerin savaş silah, araç ve gereçlerindeki yenilikler hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanır. Tatbikat ve eğitim amacıyla silah altına alınacak personel ile tatbikata katılacak birlik, kurum ve kuruluşlar, Genelkurmay Başkanlığı tarafından saptanır.

Tatbikat ve eğitimlerin süresi en çok 45 gündür. Bu süre, Bakanlar Kurulu kararıyla artırılabilir. Araç seferberlik tatbikatları Araç seferberliği hazırlıklarının barış döneminde denemesi ve uygulamada ortaya çıkabilecek aksaklık ve eksikliklerin saptanarak giderilmesini sağlamak amacıyla, personel seferber olma hazırlıklarıyla uyumlu olarak; •Yedek parça ve aletleriyle gerekli görüldüğünde sürücülerıyla birlikte binek ve nakil hizmeti için orduya yarayan motorlu ve motorsuz her tür kara taşıt araçları, •Bütün hizmetlileri ve mürettebatıyla birlikte deniz, göl, nehir ve kanallarda kullanılan gemiler ve her türlü çekme taşıt araçları, •Mürettebatı, hizmetlileri ve bütün malzemesiyle birlikte hava taşıt araçları, •Seferberlik ve savaş hâllerinde, bütünüyle Türk Silahlı Kuvvetleri emrine alınacak inşaat ve nakliyat firmaları, Genelkurmay Başkanlığı'nın isteği üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla, her defasında en çok 10 günü geçmemek üzere tatbikata çağrılabilir. Tatbikata çağrılan araçların ve bunlarla birlikte gelen personelin giderleri, Millî Savunma Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Mal ve hizmet seferberlik tatbikatları Seferberlik ve savaş hâllerinde veya seferberlik ve savaş hâlinin henüz ilan edilmemiş olduğu ancak savaşı gerektirebilecek bir durumun baş gösterdiği gerginlik ve buhran dönemlerinde, Silahlı Kuvvetler emrine veya harekât kontrolüne girecek veya bakanlıklarca seferberlik ve savaş hâliyle ilgili görev verilen kurum ve kuruluşlarca önceden hazırlanan müşterek planların, protokol veya sözleşmelerin barış döneminde denemesi ve uygulamada aksayan hususların saptanarak gerekli önlemlerin alınması amacıyla Genelkurmay Başkanlığı'nın önerisi üzerine Bakanlar Kurulu'na belirlenecek zaman, yer ve sürelerde tatbikatlar yapılır. İl Afet Müdahale Planı Eğitimi ve Tatbikatı İl Afet Müdahale Planı kapsamında düzenlenen eğitim ve tatbikatlar Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğine göre düzenlenmektedir. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı tarafından ülke genelinde bölgesel olarak planlama, iş birliği ve yardımlaşma, eğitim çalışmaları ve tatbikatlar düzenleme amacıyla birden fazla ili kapsayan bölgeler oluşturulmuştur.

Bölge merkezleri, İstanbul, Bursa, İzmir, Antalya, Adana, Diyarbakır, Van, Erzurum, Trabzon, Samsun, Ankara, Kayseri, Elazığ, Konya, Sakarya illeri olup bu illerin il afet ve acil durum müdürlükleri bölge koordinatörü olarak görev yapar. İl afet ve acil durum müdürlükleri yılda en az 1 defa ana çözüm ortaklarının yöneticilerinin de katıldığı bir masa başı il tatbikatı düzenler. Bölge merkezi olan 15 il afet ve acil durum müdürlüğü de yılda en az 1 defa ana çözüm ortaklarının yöneticilerinin de katıldığı bir masa başı bölgesel tatbikat yapar. İl afet ve acil durum müdürlükleri yılda en az 1 defa ana çözüm ortaklarının ve destek çözüm ortaklarının da katıldığı bir il saha tatbikatı düzenler. Bölge merkezi olan 15 il afet ve acil durum müdürlüğü de ana çözüm ortaklarının ve destek

çözüm ortaklarının katılımı ile yılda en az 1 defa bölgesel saha tatbikatı yapar. Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES) Eğitimi Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ve TAMP gereğince coğrafi bilgi sistemi tabanlı bir yazılım olan Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının 08.09.2015 tarih ve 2015/7 sayılı Genelgesi ile ulusal çapta uygulamaya geçmiştir.

İl Afet Müdahale Planı'nın eki olan 26 Yerel Düzey Hizmet Grubu Operasyon Planlarında yer alan İl afet müdahale planları ve yerel düzey hizmet grubu operasyon planları, yerel düzey hizmet grupları organizasyon yapılarında bulunan ekip ve alt ekip bilgileri ile bu ekiplerin iletişim bilgileri, yerel düzey hizmet gruplarının afette kullanacağı envanterler ve bu envanterlerin bulunduğu yerlere ait bilgiler, yerel düzey hizmet grubu planlarında belirlenen toplanma alanı, konuşlanma alanı, geçici iskân alanı, dağıtım noktası vb. bilgileri ihtiva eden hizmet gruplarına özel afet ve acil durum veri seti gibi bilgiler AYDES programına sorumlularınca girilmektedir. Afet lojistik depo tatbikatları Afet sonrasında afetzedelerin geçici barınmalarının temini için afet lojistik depolarda barınma çadırları ile birlikte, yatak, battaniye, ısıtıcı ve mutfak ekipmanları bulunmaktadır. Afet lojistik depolarının operasyon kabiliyetinin, afetzedeye hangi sürede ulaşılacağına bilinmesi ancak yapılacak test ölçmeleri ile mümkün olabilecektir. Bu maksatla her yıl önceden belirlenmemiş zamanlarda afet lojistik depolara yapılan ihbarlarla yılda en az iki kez olmak üzere tatbikatlar gerçekleştirilmektedir. Tatbikat sonucunda reaksiyon süreleri, iletişim altyapıları ve işlevsellik değerlendirilmekte ve lojistik depolar afete hazır tutulmaktadır.